

MUNIBALEHT

№ 3 — 1934

MÄRTS

E

Helikunstnike aadresse

Tallinna:

- Arder, A.**, konservat. lauluõpetaja, ooperilaulja, Toompuiestee 4—8.
Einer, Helmi, konservatooriumi lauluõpetaja „Estonia” teatrimaja, tel. 460-37.
Franz, Erika, pianist, Kopli tn. 26—3.
Hellat-Lemba, L., konservatooriumi lauluõpetaja, ooperilaulja, Imanta tn. 3—4, tel. 464-84.
Kapp-Ruckteschel'i muusikakool, Vene tn. 16—6.
Koch, Thekla, klaverisolist, saade, tunnid, Pilve tn. 6—9.
Laan, Herbert, viiulikunstnik, Tatari tn. 21-a—15.
Lamp, Karl, cellokunstnik, tunnid, V. Pa-tarei tn. 3—2.
Lipand, Ella, konsertilaulja, häälesaadja, Raudtee tn. 66—9.
Mohrfeldt-Viitol, H., konservatooriumi van. klaveriõpetaja, V. Tartu mnt. 12—11, tel. 455-97.
Norman-Raudkats, E., Kaupmehe tn. 17—7.
Palm, Rudolf, viiulikunstnik, Raadio-Ring-hääling.
Tamm, Aino, Tallinna konservatooriumi lauluõpet., Tina tn. 23—20, tel. 302-40.
Tenno Vironi, laulja ja lauluõpetaja, Jakob-soni tn. 4—7, tel. 447-78.

Klaveritööstus

K. SAAR

LIIVALAIA TN. 33. TELEFON 457-01.

Soovitab
otse töökojast **PIANIINOSID**,
mis kõlalt ja vastupidavuselt täieliselt
võrdsed välismaa kuulsamate firmade
omadega Parimaks tõenduseks — ostud
ja soovitusel muusikatundjailt.

Toomingas, Vold., muusikaõpetaja, koori-juht, Paldiski mnt. 42-b—6.

Vaks, Julius, trompetist, konservat. van. õpetaja, Falkpargi tn. 18—7.

Ernesaks, Gustav, muusikaõpetaja, Lem-bitu 8-a—1.

Nõmme:

Bölauf, Rita, konservatooriumi itaalia keele õpetaja, grupid ja eratunnid, Nõmme (Rahumäe), Raudtee tn. 10, tel. 520-45.

Leemets, Vold., viiuli ja teoreetiliste ainete tunnid. Nõmme, Metsa tn. 12.

MUUSIKALEHE 1934. A. TELLIMISHIND:

E. Lauljate Liidu liikmeile — aastas	Kr. 2.—
Teistele	„ 2.25
Välismaale	„ 2.50

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinna, Lai tän. 7. * Telefon 431-82

SISUKORD:

Muusika ja omakultuur — Ed. Visnapuu.
Sümfoonilise muusika korraldamisest —
Vold. Leemets.
Mõnda publikust ja teatrist — Leo Soon-
berg.
Võhiku muusikakiri — Albert Üksip.
Meie rahvushümni küsimusest — H. Sa-
karia.

Mälestusi Andres Aavikust.
Daani muusikast.
Meeskooride nurk.
A. Lemba' oop. „Elga” esietendus. — A.
Kasemets.
Ooper ja kontserdid.
Mitmesugust, illustratsioonid, naljad.

Järgmine „Muusikalehe” nr. ilmub 25. aprilliks.

MUUSIKALEHT

MUUSIKA JA OMAKULTUUR

Ed. Visnapuu

Möödunud kuul meil peeti ära esimene kultuurnädal, millisel (puhul üldmaaliselt pandi toime vaimliste alade demonstratsioon. Kultuuriliste küsimustega meie tegeleme ju alatasa: rajame väljenduseks aluseid ning otsime ühtlasi vastavat sisu. Kui võtta kaalumisele viimaste mõtete reastamine, siis hakkab silma vasturääkivus järjekorras — nimelt enne sisu ning edasi alles väljendus.

Igapäevases liikumises sageli satuvad vahetusse momendid, mis tulevad arvesse valmuu arendamisel. Nii mõnelgi puhul meie unustame, missugune kahest pähkest tingib teise. Kas vajatakse posti laternat kandma, või laternat posti kaunistamiseks? Mille peame siis enda kultuuris säädma juhtivalt mõtet andvaks ja mida tuleb võtta kui vahendajat selle algtahte teostamisel?

Vaimse kultuuri päevade sihiks oli juhtida eriliselt tähelepanu sinna, kus peituvad meie sisema elu alusvarad. Taheti nimelt väljapaistvamalt rõhutada asjaolu, et ainukeseks teeks enda leidmisel ja seisukohtade kindlustamisel kunstis jääb ikkagi vaid lähtumine omaloomingulisest algpunktist. Meie muusika, kirjandus, teater, kujutav kunst jne. võib kasvada tugevaks ning sigitavaks üksi iseseisval sisulisel pinnal.

Kuna muusika on üks populaarsemaid kunste ja seejuures omab ka sügavalt kasvavat mõju, siis selle ala arendamine tegelises elus nõuab meilt vägagi koondatud tähelepanu, et juhtida liikumist tema

lähemate ning otsesemate ülesannete kohaselt.

Individaalsus isiku eneseavaldustes ja omapära rahvuse mõõtuks annavad kummalegi kätte seisukohad, mis määravad nende osa ning õiguse kaasa rääkimiseks kultuurilise elu arвете summas.

Meie oleme rahvas püüdmistega, tahtmistega ja suutmistega. Nende omaduste ning võimete näitamine olgu üheks esikohaliseks ülesandeks ka helikunstile liikumise alal. Ühelt poolt nõuab omakultuuriliste sügavuste järgi haaramist meie lähem tarve enda vajaduste rahuldamiseks, teisest küljest oleneb eesti rahva vaimse kaalu hindamine tema iseseisvast suutmisest.

Muusikas, nagu üldsegi elus, tuleb lahutada teineteisest kaks momenti — sisuline ja tehniline. Kõikide asjade alguseks on tarve; siis alles järgneb tegu. Kui meie hakkame ennast avaldama helikunstis, peab seda väljendust tingima seesmiselt vastava kuju omandanud meeleligutus. See maksab loomingus ja tõlgitsuses niivõrd hästi üksiku isiku juures kui ka kollektiivsuse suhtes. Tunded vormivad end jõuks, mis otsivad pääsu maksvusele muusika kaudu. Nad just otsivad teed, ilma et neid lükataks tagant välisuste poolt.

Tungide suurust saab hinnata ainult nende omailme järgi. Jäljendav isik ei ole enam isik tunnetes ja jäljendav rahvas sugugi mitte rahvas enda tahtmistega. Vastaval puhul avalduv tegu sünnib üksi oskuslike vahendite kaudu, leidmata toitu

seesmist vajaduste tagavarast. Niisugune väljendus on kui veskikivide tühjalt jooksmine, kus kostab vaid petuline kõmin. Ja meie ei mõista seletada, miks peab kuluma elu sisutu ringkäiguga.

Kui hakkame lähemalt vaatlema helikunsti tema ilmutustes, siis näeme varsti, et seesmine pale erineb välisest oma mõtelt ja liikluselt vägagi suures ulatuses. Kunsti tehniline kultuur võtab kiiresti juure kasvu ning kujuneb peagi täie eaga nähteks. Sisuline elu aga ei arene nii ruttu sügavaks ja laiaks. Siin peab olema üsna põhjalik ning kannatlik, et viia arengut edasi viljakalt ning jõuda välja tema iseseisvat hindamist põhjendavate õigusteni. Tuleb luua enesele täieline selgus, kuna muidu võivad juhtuda raskesti parandavad eksimused.

Tegelisest elust näeme, et meie viimase aja jooksul — eriti omariikluse päevadel — on suure kiirusega arenenud helikunsti väljenduslik külg. Siin võime loetleda lauljaid ning instrumentaliste kutselistelt aladelt ja nende rühmitusi rahvalikus esinemises. Vabamad käed organiseerimises jõudsid kiiresti täita laialdasi ülesandeid oskuslike võimete kasvatamises.

Sisuline ilme ei suuda sellele sammuda järgi nii ruttu. Muidugi ka siin on kestnud pidev kujunemine, kuna uute juhtivate jõudude pääletulek tõi kaasa rinnete laienemise ja teovõime kasvamise. Ometi sisuline liikumine ei kandu keskohtadest edasi sellise tõttavusega kui oskuste levik. Nendel põhjustel on tekkinud vahemaad kahe poole rööbiti jooksus, milline nähe sunnib pöörma erilist tähelepanu seisukorrale selle tasakaalustamise mõttes. Tuleb hoida kõigi vahenditega distantsi suurenemist ja püüda viia võimalikult kokku kaks kunstiala teenivat tegurit. Loomulikult sisuline äratundmine peab nihkuma esikohale ja õieti määrama väljendavaid vahendeid.

Omakultuurilise elu seesmise ilme allakriipsutamist nägime korraldatud nädala läbiviimises. Meie koondasime enda mõtted ühele punktile, et see soovide ja taht-

miste summa vajutaks tugeva jälje vaimsesse pinda. Omakultuuri päevad edaspidigi peavad kujunema selleks sündmuseks, mis aeg-ajalt ikka aitavad tõsta esile äratundmist meie endi kõige lähemate vajaduste suhtes.

Helikunstilise omakultuuri mõistmises on tekkinud palju muudatusi sellest saadik, kui meil valitses võraste mõjude kõrgepinge. Rida aastaid väsimata tööd annab resultaadina juba tunda tungide ja tarvete ümberkujunemist. Praegu meie seisame ühe suure tähendusega murrangu päeval, kus seesmised sündvajadused võtavad kiiresti ülekaalu. Selle momendi arenemist tuleb jälgida sügava tähelepanuga, et teha nähete puhul tabavaid hinnanguid. Ja õieti mõistab asju see, kes tunneb ära väärtungide lagunevat nõrgenemist nüüdses hingeelulises kujunemises.

Eesti muusika oma kutsekunstilises ja rahvalikus avalduses on jõudnud selle astmeni, kus paljud endiseid võõrapärasusi ja pääliskaudsusi tunduvad veel vaid kunagise aja tarvetena ning mõjuvad praegu juba eksitavate tühisustena. See pole enam maksev mitte ainult kitsaste ringide suhtes, vaid avaldub ka laiemal publiku maitse seisukohtades. Ei saa hoida kinni juba surnud elust, mille on matnud maha uute põlvete liikumine.

Agas veel jääb käia maad lõplikumaks sisetunnete selgitamiseks. Veel tõstab pääd või pesitseb kalduvus toetada võõra mõtteilma tahtmisi. Järjekindlusega need peame hoidma tagasi ja kasutama ravivahendeid olude puhastamiseks. Kõige otsemat ning kindlamat mõju avaldab terve valmutoidu tarvitamine, sest see parandab loomulikkumal teel rikkeid uute eluliste kudede kasvatamiseks.

Kui meie enda ravimises pörkame kokku mõnikord ebamugavuse tundega, siis peame mõtlema, et paljud ilmsed paremused tulevad koguni suurte valude kaudu. Peab alati küsima ja otsima selgust, kas mitte süruvus antud olukorras pole vajaline tasakaalu leidmiseks, kas vaieldavaks poleks ei osutu just enda seisukoht.

Vahemaa oskustes ja sisus sunnib pöörma tähelepanu veel ühele asjaolule. Kunstiringid, kes seisavad ülesannetele lähemal ning alatasa tegelevad vastavate küsimustega, võivad kaugemale näha asju ette, kui seda suudab lai hulk, võttes liikumisest osa aeg-ajalise ja vähem üksikasjusse tungiva toiminguga. Õige on selline suhtumine, kus suutelisem aitab järgi oma kaaslast ning hoiab temaga sidet kõigi vahendite kaudu; kuid see enda poolt peab panema välja kogu tahtmise ja usalduse.

laialdasel vastutusel ning mõjul. Jäljendus kaugete mustrite alusel ei too midagi sisse kunstile, veel vähem omakultuurile.

Ega ei tule suhtuda vaenulikult teiste rahvaste muusikasse, sest säält leiame palju õpetavat ning harivat. Aga võõras vaimuilm jääb ikkagi alaks, kust liigume läbi ainult peatumistega. Oma kodus leiame püsiva paiga sügavaks ja tõsiseks eluks, mis küpsetab valmis viljad iseenda mõtete-tunnete kohaselt.

Muusika võib areneda sigitavaks ainult säält, kus vastavat liikumist juhivad oma-

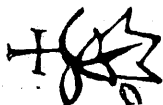
Foto Parikas

A. Lemba' oop. „Elga“, stseen teisest pildist.

Omakultuuri puhul võime leida vahemaad ka kutsekunstnike pere mõtlemises. Slingi kaldutakse järgnema eemalt tulevatele mõjutustele, mis aga tähendab tungide nõrka valitsemist. Võõra kultuuri kandja looval alal on ohtlik oma ümbruskonnale, eriti veel seepärast, et tema kutsekunstiline seisukoht rajaneb võrdlemisi

kultuurilised tahtmised ja kaalutlused. Sel põhjusel on meie esikohaliseks ülesandeks pidada kõige kindlamini sihti eesti kunstiloominguliste väärtuste suunas. Nii kasvatame tugevaks oma meeled ja kaltseme end ühtlasi kõikide läbipuhvate tuulte vastu.

SÜMFOONILISE MUUSIKA KORRALDAMISEST

Mõtteid „kuhuurnädala puhul

Vold. Leemets

Mõnikümmend aastat tagasi eesti rahva kultuurilisel tahtel kerkis Uueturu ääre võimas kunstihoone, mis juba väliselt — oma kahe tiivaga — vihjas enda ülesannete kahepalgelisusele: arendada teatrit ja muusikat.

Ei tahaks võhikuna olla hindajaks saavutuste üle, mis on andnud sõnalavastuse kunst. Kuid kõik tundemärgid näitavad ja avalik arvamine tõendab, et sõnalavastus püsib kindlal võidukäigul. See ilmneb eriti just viimastel aastatel, mil võib märgata suurt tõusu teatrilise omaloomingu alal.

Arengut, ajakohastumist, moderniseerumist näitavad samuti muusikalavastused. Nüüdisaegseid operetilavastusi — lüksuslike dekoratsioonidega, kostüümidega, girliidega — vaevalt võib veel kõrvutada „vana Estonia” laulumängudega. Ooperigi on tublisti arenenud ning jõudnud nii kaugele, et võime juba kõnelda oma ooperitruupist, lavastusest, omarepertuaarist. Kuigi meie tagasihoidlikud olud ei võimalda suuri ja massilisi lavastusi, siis selle maksimumi, või vähemalt lähenemist sellele maksimumile, mida olud võimaldavad, oleme siiski teostanud („Aida”, „Tristan ja Isolde” j. t.).

Kunstihoone vasak tiib on tema päälle pandud lootused täitnud ning selle üle võib muidugi ainult rõõmustada. Samal ajal parem tiib püsib mingisuguses tardumuses. Tõsi, tegevus ja askeldamine käib ka säääl, kuid kuidagi paistab see kõik juhuslikuna, elurõõmutuna. Tundub, et sümfooniilisel

alal puudub hoolitsev-armastaja peremees, kellele see oleks süda mees ja kes rajaks sihte, tooks uusi puhanguid, annaks tõuget arenguks.

Kui kõrvutada sümfooniaorkestrit tema praegusel kujul sellega, mis oli 10—15 aastat tagasi, siis milliseid paremusi võiksime omistada esimesele? Vahest ehk ainult seda, et orkestri tehniline tase pisut on tõusnud. Kõiges muus aga — ka parema tahtmise juures — ei saa märkida nimetamist väärivaid edusamme. Orkestri arvuline koosseis püsib endisena, repertuaar pakub vähe uut, noodikogu täiendatud ei ole, moodsas partituuris ettenähtud muusikariistu muretsetud ei ole, kontsertide arv isegi on vähenenud, võrreldes endisega. Kui pahemal tiival ringhoritsont enam kedagi ei üllata ega pane imestuma, siis paremal tiival kontrafagott jääb küll vist veel kauaks ajaks kättesaamatuks unistuseks.

Kõik muidugi ei olene mitte sellest, et puudub raha. Puudub kahjuks palju olulisem asi, nimelt orientatsioon sümfooniilisel alal. Puudub peremees, kes hoolitseks asja eest, puudub korraldaja, puudub tegevuse autoriteet. Seni kui orkester esimeses järjekorras on rakendatud teatri teenistusse, kui ta on kasutatud käsutada pahema tiiva juhtidest, ei saa õieti kõnetki tekkida sümfooniaorkestrist ja sümfooniakontsertidest sõna enam nõudlikumas mõttes. Paratamatult sünnib kontsertide korraldamine niisugusel puhul juhuslikult — ainult siis, kui tea-

ter selleks jätab vaba aega. Et ta seda aga kuigi ohtrasti ei jäta, siis pole imestada, et näit. käesoleva hooaja esimesel poolal anti kõigest kaks kontserti.

Kunstihoone saab riiklikku toetust ja see toetus on mõeldud nii vasakule kui paremale tiivale. Kuid vasakul tiival asub võim, jah — tunnistagem — asub ka vaim! Mis siis imestada, et summad suunduvad sinna-kanti ja sümfooniale pühendatakse ainult tähelepanu niipalju, kui võrd see on ette nähtud toetuse saamise tingimustes.

Teatud arv kontserte aastas korraldama peab. Need siis ka korraldatakse (kuidagi viisi!) — ning mida väiksemate ainelistele kuludega, seda parem. Veelgi parem, kui nad ennast tasuta ära või annaksid isegi ülejääki („üldsuse“ huvide).

Sellisel puht materjaalsel kaalutlusel rajanebki juba kauemat aega sümfooniale ala plaanimajandus, mis on leidnud oodatud objekti — kehastaja... välisdirigendi näol.

Ei tarvitse olla välisdirigendide põhimõteline vastane. Nende hulgas leidub ja on leidunud mitmeidki tõelisi meistreid, kes pakkusid üllatusi nii kunstilise tõlgitsemise kui dirigeerimise tehnika seisukohalt. Kuid ainult välisdirigendide kaudu ajada kunstipoliitikat kahtlemata on siiski väär, kuna meie omakunst esimeses jões peab olema oma kunst. Meil on oma kunstihoone, oma koda ja maja. Selles majas peame olema peremehed, peame ise andma tooni, tundma ennast kodus. Milleks teha enda kodust mingit võõrastemaja, kus peatuvad lühikest aega ja pimestavad — võib olla — enda aristokraatlikkusega ja üleolekuga selle maailma kuulsused. Ei tohi unustada, et meie ise loome enda kultuuri, vaimsuse, kunsti. Ja kuigi meie alul oleme saamatud; siis oodakem ära väljakujunemise ajajärk. Tulevik kohustab! Kandkem selle tuleviku nimel ohvreid, leidkem iseennast, uskugem endasse. Uskugem ja lootkem isegi siis, kui saatus meile ehk on määranud kunstielus popsniku osa. Iseteadev popsnik siiski kaalub

enam orjalikust kummardajast. Vähemalt ta on „minaise“.

Kuid kes ennustab, et oleme ilmtingimata just popsnikud!?

Sümfooniale muusika vajab suunda, vajab süsteemi, vajab omaloomingu tõusu. Ükski välisdirigent ei suuda seda anda, kuna ta on meile ikkagi võõras ja kuna tema päämiseks mureks jääb isiklik menu: püüa minimaalse jõupingutusega saada maksimaalset — nii kunstilist kui ainelist — edu. Ning sageli see edu, kõige näiliku põhjalikkuse juures, osutub pinnapäälseks.

Kindlasti ükski välisdirigent ei võta enda ülesandeks meie sümfooniale loomingu elustamist. Seepärast see „meie“ võib veel kaua oodata, kuni ta kord pääseb rahva ette, kuni ta muutub muusikaüle publiku endastmõistetavaks igapäevaseks leivaks. Seepärast see „meie“ esialgselt peab olema tänulik, kui temale võimaldatakse debüteerimist kas või kordki aastas, nagu vabariigi aastapäeval või... vaimse kultuuri päevadel.

Just vaimse kultuuri päevadel ilmes erakordse teravusega meie sümfooniale muusika korralduslik külg ja ükskõikne suhtumine. Kultuurnädala puhul antud sümfooniakontsert pakkus õigei kujuka pildi sellest, missugune üks kontsert olema ei peaks.

Eeskava koosnes peaaegu eranditult uutest, esmakordselt ettekandele tulevatest töödest; ta oli erakordselt suur — ligikaudu kolm tundi vältav. Selline kontsert oleks vajanud vähemalt viis proovi, seda enam, et juhatajaina esinesid autorid, kes teadupärast ükski ei oma nimetamisväärseid kogemusi dirigeerimise alal. Kuid proove võimaldati kõigest kolm: proovide arvu tõstmiseks ei leitud mõnekümne kroonilist summat, mis oleks läinud n. n. halturistide tasuks.

Nende kolme prooviga autorid võisid paljalt „nuusutada“ oma töid, kõnelemata mingist viimistlemisest või teosesse süvenemisest. Ettekande pinnapäälisus osutus seega paratamatuseks, mida oleks pidanud teadma ette korraldajad. Nii-

sugustel asjaoludel ei tule imestada, kui tühe meie nimekama helilooja teose ettekanne pidi peaaegu katkema, kui meie esindusorkester oli sunnitud esinema erakordselt jämedakoeliselt tollel „mavaimtsuse paraadil“.

Ei saa jätta siin märkimata ka üksikute orkestriliikmete ebakorrektsset suhtumist. Üks muulasi omab juba kuulsust enda ignoreeriv-halvakspaneva ülalpidamisega eesti autorite ja juhtide vastu. Kas ei

oleks ülem aeg puhastustööd võtta ette siingi ja anda otsustav lahing sellele optantliikule vaimule, mis kuidagi ei taha kohaneda uue olustikuga ja enda ainsat ideaali näeb endises „Mariinski“ teatris. Lastagu sellised härrad päris rahulikult nende õigete harrastuste juure ja vabastatagu nende kohad uutele, noortele o m a jõududele. Sellega orkestri võimeline külg — kindlasti aga meelsus ja kultuurilisus — aina tõuseks.

MÕNDA PUBLIKUST JA TEATRIST

Leo Soonberg

Sageli võid kuulda ütelist: „Teater on kunstitempel!“ — Iseenesest väga tore lause, ja inimene väljendab selle tihti pikema järelemõtlemiseta. Ta ei püüagi endale selgeks teha, missugune on kunsti ülesanne — loomulikult jääb talle ka uduseks teatri oma. Ning kui siis tollele inimesele ütled, et teater on lõbustusasutus, siis vaidleb ta sulle vastu täis kõlblist viha, et oled julgenud teotada õilsaid sihte taotlevat asutust. Kui see inimene mõtleks loogiliselt, siis võiksime arvata, et talle kunstinauding ei paku lõbu, et ta seda võtab raskelt, palehigis sooritatava tööna; võiksime järeldada, et meil on tegu abnormse inimesega. Kuid neid järeldusi meie ei tohi teha, sest kaugelt suurem osa inimesi ei mõtle mõtet lõpuni. Inimesed kipuvad lõbu ja lõbustuse mõistet ikka võtma puht füüsiliselt, eriti viimast. — Sellest see tulebki, et vaimset lõbu ei võetagi lõbustusena, kuid ometi on ta seda.

On ju igasugune kunst vaid inimese lõbustamiseks, selleks vahendiks, mis inimest igapäevaste toimingute juurest juhib kõrvale, talle vaheldust pakub. Ja vaheldus ongi lõbustuse abinõu. Nii siis võime julgesti väita, et teater on lõbustusasutus. Kuid selle seisukoha fikseerinud, jõuamegi raskuste juure, puutume kokku nende vahetavadega, mis vallitsevad teatri ja publiku vahel. Siin kohtame neid tegureid, millest sõltub teatri külastamine; siin on need põhjused, miks rahvas käib teatris, või miks sageli saalid seisavad tühjad. Ning selleks põhjuseks osutub asjaolu, et publik pole homogeenne, et publik koosneb inimestest, kes omavad erinevat haridust, kasvatus, meelsust ja iseloomu. See publiku heterogeensus säeb teatril veel kõrvallüesande, ning see ülesanne on antro-

pogoogiline (inimest kasvatav). Teatri kasvatav ülesanne tohiks piirduda ainult lõbu, naudinguga kultuuriga. Teater kasvatajana peaks inimesele õpetama vaid uusi, kõrgemaid naudinguid, peaks inimese maitset arendama lõbustuse valgikul. Ja selles peakski seisma teatri antropogoogiline ülesanne.

Kuid teater pole püsinud niisugusel seisukohal. On ju vana asi, et igati püüab oma nina toppida sinna, kuhu seda põrmugi pole tarvis. Nii ka teater. Mida kõike pole propageeritud selle asutuse kaudu. Nimetame siinkohal vaid keskaegseid müsteeriume ja miraakleid, millised taotlesid kiriklikke sihte, siis moodsad poliitilise propaganda näidendid meie idanaabri juures ja hilisemal ajal Saksamaal. Samasse liiki võime asetada ka kõiksugu ideenäidendid, milliseid mõningad autorid toodavad oma ilmavaate propageerimiseks ehk ka selle lihtsaks väljendamiseks. On ju paremaks näiteks sellelt alalt Ibsen oma dialogiseeritud filosoofemega.

Kui meie kunsti ülesannet vaadeldes deduktiivsel teel jõuame otsustuse juure, et teater on lõbustuskoht, siis samale otsusele jõuame ka induktiivsel teel, korraldades ringkuisimuse publiku hulgas, et miks keegi teatrit külastab. Õige küsimuse asetamise puhul saame peaaegu sajaprotsendiliselt vastuseks: meelelahutuseks! Ennegi too meelelahutus võib olla mitmet liiki. Üks tunneb lõbu vaid sellest, kui ta saab naerda; teine otsib põrutavaid elamusid; kolmanda lõbuallikaks on mõtte spekulatsioon jne. Üldiselt võib märkida, et vähem arenenud osa publikust leiab lõbu meelte ja tunnete liigutamisest, enam arenenule on vajalik ka mõistuse kaastõmbamine. Vähem arenenu vajab kunsti-

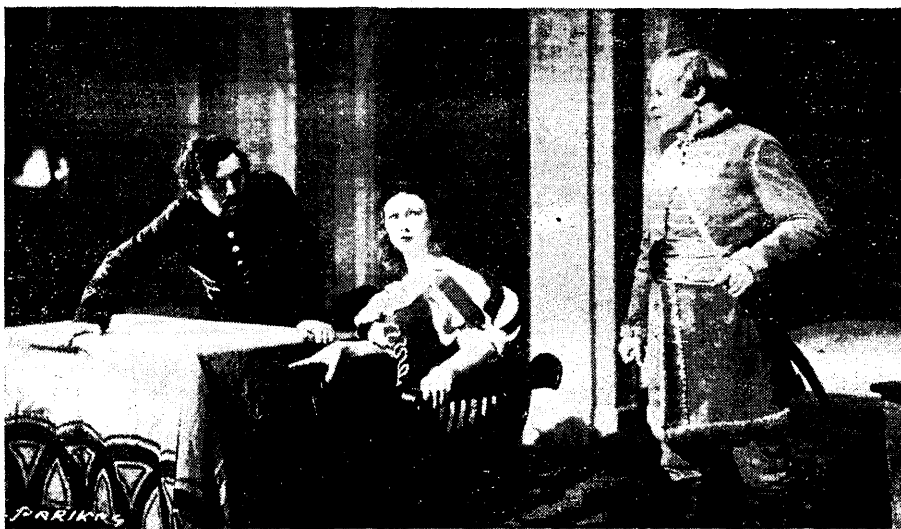

lise naudingu juures mõistust vaid niipalju, kuipalju on seda vaja anekdoodi jälgimiseks. Kriitilisemal vaatajal tegutseb mõistus ka vormiküsimustega.

Sellest tähelepanekust väljudes võime jagada publiku kolme gruppi. Esimesse gruppi kuulub naiiv teatri külastaja, kes otsib enne kõike sisu. Tema on tähtis vaid anekdoot, jutustus. Näidendi juures

taja on ülekaalus. Nii siis tuleb teatri kõige rohkem just arvestada seda osa publikust. Et aga teatritöö publikult saaks täisväärse hinnangu osaliseks, selleks peab teater ise publikut kasvatama, peab publiku maitset arendama, tema naudingu piire suurendama. Naiivi teatrikülastaja juures poleks ju muidu oluline ettekandele panna suurt rõhku — kui vaid teos oleks

Foto Parikas

A. Lemba' oop. „Elga“, stseen viiendast pildist.

jääb talle meele kõige päält sündmustik üldjoontes, selle järele väikesed kõrvalepisoodid. Teine grupp koondab oma tähelepanu vaid vormilistele küsimustele. Sisu ei mängi nende juures mingit rolli. Siia gruppi kuuluvad teatrikülastajate peres näitlejad. Nemad on päämiselt huvitatud mängust, grimmist, lavastusküsimustest jne. Äärmistel juhtudel võib loo sündmustik neile jääda täiesti väljaspoole teadvust. Kolmandasse gruppi kuulub kriitiline teatrikülastaja. Sellele on ühesuguse tähtsusega niihästi sisu kui ka vorm. Tema huvitub loo sündmustikust, ideestikust, probleemi asetusest, lavastusest, näitlejate mängust.

Muidugi maksab see gruppidesse jaotamine üldjoontes. Ei leia ju meie kusagil puhtaid representante, teatav kompromiss esineb ikkagi. Kuid niisugust kolme publiku põhitüüpi peab teater arvestama.

Suurema osa meie teatripublikust sünnitab esimene grupp. Naiivne teatrikülas-

põnev ja naljakas. Et aga seegi osa publikust hindaks ettekande välist külge — nii siis tuleks teatri tööle vastu täie mõistusega ja annaks kõigeülgse hinnangu — peab teater tähelepanu juhtima antropoloogilisele momendile — esteetilisele kasvatusel.

Et naiivne teatrikülastaja on ülekaalus, seda tõestab ka operettide menu. On ju operett eeskätt mõjuv vaid meeltele. Tema pääsündmustik on küll sisuliselt kehv, kuid seda rikkalikumalt annab ta kõrvalepisoodid; pääle selle puht silmalõbu pakuvad momendid dekoratsioonide, kostüümide, tantsude ja evolutsioonide näol. See kõik on midagi naiivsele teatrikülastajale. Viimase ülekaalukust tõestab veelgi selliste tükkide menu, nagu „Vaese mehe ututall“, „Töölisteater“, „Neitsid lampidega“, „Draamastuudio“ ja „Kauged rannad“, „Estonias“. Kaks esimest on hästi jutustatud anekdoodid, viimane rikkalikult varustatud kõrvalepisoodidega. Teatri antropoogi-

lise ülesande seisukohalt on sõnalavastused operetile eelistatavamad, sest viimaste kaudu avaneb võimalus publikut märgu nautimisele kasvatada.

Siin puutume juba kokku küsimusega, missugust mängustiili tuleks pidada teatril, et publikut sellega köita. Missugune mängustiil on enamikule publikust vastu võetavam? Peenemaid vahesid tegemata, võime märkida meie näitlejate juures kolme tõlgitsusviisi. Esimene neist oleks realistlik tõlgitsusviis. See on oma olemuselt jälgendav, elu kopeeriv. Siin võidakse pakkuda elutruu kuju suurtes joontes, kuid selles stiilis annab häid tulemusi ka nüansseeriv impressionistlik käsitlusviis. Viimases suunab näitleja oma tähelepanu pisiasjale, detailele. Iga vähem kui liigutus, iga häälevarjund kasutatakse siin selleks, et lasta lavakuju paista lihana ja verena. Enamik meie näitlejaskonnast kalduv realistliku käsitlusviisi poole. Eeskätt võime selles grupis nimetada P. Pinnat, Üpsipit, Lauri, Tõnson'i, A. Teetsov'i, R. Bauman'i, Grosstal'i ja Mäge; naistest — Villmer'it, Reimann'i (esimene tugevalt impressionistlik, teine paiguti ekspresiooni kalduv), Mizzi Möller'it ja Meta Lutsu.

Teine kasutatav tõlgitsusviis on eksprestiivne, rõhutav. Ka selleski käsitlusviisis antud lavakuju võib mõjuda üsna eluliselt ja suure psühholoogilise usutavusega, ennegi näitleja tee on teine. Siin pühendab näitleja erilise tähelepanu olulisele, kuna kõrvaline jääb tahaplaanile. Vaid need elamused, mis on mõõduandvad näidendi üldises arengus, tuuakse selles tõlgitsusviisis näitleja poolt tugevalt esile. Neid isegi forseeritakse, et efekt oleks mõjuvam. Selle mänguviisi markantsemad esindajad on R. Klein ja J. Kaljola — mõlemad annavad jõulist mängu, mõlema juures on sageli kujundavaks teguriks mõni näidendi tüübi spetsiifiline omadus, mille allakriipsutamiseks kaju iseloomustatakse ja sageli muudetakse elutruuks. Siin grupis võiks ka vaadelda Lauter'it, kes tihti avaldab kalduvust „iseloostavaks“ mänguks. Osaliselt sama käsitlusviisi kasutab ka F. Moor. Naistest võiks siin mainida L. Reiman'i mõningates osades ja Ly Lasner'it, kelle juures esineb kalduvus eksprestiivsusse.

Kolmas tõlgitsusviis on puhtteatrilik. See stiil käib hoopis eriradu. Siin on konstitueerivaiks tegureiks vorm ja selle traditsioonid. Igale hingelligutusele vastab teatav miimiline või hääletooni väljendus. Siin on tegu laialdase leppemärgi süsteemiga. Loomulik, et selline stiil vajab ma-

neeri, kaugeneb elust ning hakkab sammuma oma teid. Ta ei ammuta oma väljenduste rikastamiseks andmeid elust, vaid teooriast ning traditsioonest. Meil avaldub see tõlgitsus mõningate näitlejate (eriti nooremate) juures päämiselt deklameerivas, laulvas kõneviisis. Nii võime Alevi juures märgata kalduvust sellesse mänguviisi.

Näib, et nendest kolmest tõlgitsusviisist meie publik eelistab esimest, teisegi vastu pole tal midagi, ainult kolmas on vastu võetav. Kunstilisest seisukohast on ju kõik kolm tõlgitsusviisi ühevõrra tunnustatud ja ka õigustatud, kuid lähtudes publiku vaatepunktist, tuleb viimast stiili pidada ebasoovitavaks. Teatriline tõlgitsusviis väljub ju eeskätt vormist ja naiivsele teatrikülastajale on see võõras. Anekdoodi edasijutustamises mõjub see isegi segavalt; nii siis täiesti ebaõnnestunud väljendusviis (muidugi nalvi teatrikülastaja seisukohalt).

Nagu ma juba eespool tähendasin, tahab meie teatripubliku enamik enne kõike sisulist, tahab anekdooti. See asjaolu sunnib meid ka pisut ligemalt silmitsema lavastaja töö ja publiku vahetorda. Lavastaja on ju õieti see, kes näidendi publikule jutustab edasi. Ja nagu meile seltskonnaski sageli võime panna tähele, et üks hää jutustaja viletsa anekdoodiga võib lõigata loorbereid, kuna vilets jutustaja hää anekdoodiga paneb kuulajad haigutama, siis sama nähe kordub teatris lavastajaga. On aabitsatõde, et halb lavastaja hää näidendi võib rikkuda täielikult, kuna hää lavastaja rämpsus teeb chef-d'oeuvre'i. Kuidas peab siis lavastaja jutustama näidendi publikule edasi?

Paistab, et siingi rahvas hindab lihtsat realistlikku jutustusviisi. Kõrvaleffektiga pipardamine tundub meie publikule asjatuna — nii vähemalt paistab mulle. Usun, et Mälgu „Vaese mehe ututalle“ menu üheks kaaluvamaks põhjuseks oli see, et näidendi oli lavastatud lihtsalt, suuremate lisandusteta. Edasi, „Neitsid lampidega“ „Töölisteatris“ oli „lavastatud üle“, sellepärast ka menu märksa väiksem. Publiku hinnang langes „Draamastudio“ lavastuse kasuks, kuna siin oli lihtsalt jutustatud anekdoot. Inimene sai oma „loo“ kätte, ja mida tal muud veel vaja! Ka „Estonia“ „Punase kuke“ lavastus oli publikule võõrastav — realistliku käsitluse juures oleks selle näidendi menu arvatavasti olnud märksa suurem.

Ometi ei saa siin kategooriliselt väita, et ühe ehk teise muudatuse puhul mõni teos

võidaks publiku poolehoiu, sest publik on üpris kapriisne. Teinekord võib üsna pisike, tähtsusetu tegurike muuta teoorialet ennustatud suhtumise. Sellepärast ei tohiks teatrile olla igakord kuri, kui ta ei taba naela pää pihta. Rahva psühholoogias on määravad säädused senini veel püs-

titamata. Vaimuelu säädused on märksa komplitseeritumad kui loodusteaduse omad. Praegu me teame, et vaimgi on juhitud teatavast seadusepärast, kuid ligemalt meie seda ei tunne. Nii on meil võimata ennustada. Jääb üle katsetamine — ja üks elu tee seda pidevalt.

VÕHIKU MUUSIKAKIRI

Olen n. n. võhik muusikas, s. t. armastan muusikat, ilma et endale teeks palju päavalu: miks ja kuidas? Kuid monikord, nagu praegu, kui põen grippi, siis hakkan juurdlema mõningate küsimuste üle, mis-suguseks tegevuseks mul muidu nähtavasti pole aega, või ka meeoleolu. Aga nüüd, kus mul õhtuti on kerge temperatuur ja ma olen sunnitud tegevusetusele, laman kušetil ja kuulan raadiot, siis hakkan filosoferima. . .

Armastan klassikalist muusikat. Kuulan meelsasti vanu meistreid, näiteks, Händel'it. Kuid miks on kõik ta teosed nii ühenäolised, et kui kuuled üht tööd, siis usud seda juba mitu korda kuulnud olevat? Kindlasti esinevad neis igatühes omapärased teemid, aga mulle tunduvad nad ikka ühele teemile ehitatuina. Kindlasti on autorit nende teoste loomisel valdanud mitmesugused meeoleolud, kuid miks ei märka ma neid, miks tunnen ma vaid üht kestvart „händellikku” meeoleolu?

Ja kui prof. Topman mulle oma maheda häälega ütleb, et publiku poolt on soovitud kuulata moodsaid meistreid, nagu Reger'it ja teisi, siis õhkan ma vaikselt kaasa: „Ah, ja!” Olgugi, et Reger mind vahest kiusab ja mu hingerahu võtab, annan ma talle andeks — igav ei olnud.

Aga omaajal oli Händel meelte valitseja, ja, võib olla, tema õpetajad vangutasid pääd noore revolutsionääri üle, kes kõigutas muusika alussambaid ning talasid. Beethoven'i üle naeratati, kehitati õlgu: kurt, mis sa ta'st tahad? Meie kuulame IX sümfooniati ja ei satu mingi erilise vapustava mõju alla; instinktiivselt tunneme muidugi, et ses on midagi ebatavalist, ometi köidab see meid vähe. Muidugi, me armastame teda, kuid nii nagu Heine sõnade järgi sakslased armastavad vabadust: nagu vanaema, aupaklikult, kuid inuta. . . Ja mis saab veel mõne inimpõlve pärast?

Kunagi oli Mendelssohn armastatuid helimeistreid Euroopas, aga kas olete nüüd leidnud tema teoseid programmides, pääle

viulikontserdi? Mina mitte. Kas tuleb Mendelssohn'i jaoks kunagi tagasi maitsevool, või on ta lõplikult unustatud?

Meie, keskmine generatsioon, oleme kasvanud Čaikovski' kultuses, meile ütleb ta palju, aga kas ka meie noortele samapalju? Mulle on, näiteks, ta viulikontsert täis luulet ja harmooniat, aga alles Hanslick nimetas teda „haisevaks”. Mida peavad ta'st noored? Kas ta neile ehk uuesti ei „haise”.

Paarkümmend aastat tagasi, kui Skriabin hakkas võitma tunnustust, saatsin ühe vihu ta klaverietüüde oma vanale sõbrale, pianistile. Järgmisel päeval saabus pakk tagasi, sedelikesega: „andestage, see pole muusika”. Mulle kui võhikule Skriabin meeldis, nüüd on ta peaaegu klassik. Aga ma kuulen kurioosumina Eller'it, kas ka teda ükskord armastatakse nagu vanaema? Ja kui kaugele on mõeldav muusika progress, arvestades inimese vastuvõtu võimeid, inimese kõrva anatoomiat? Kas muusika satub ummikusse, või hävineb ta ja alatakse uuesti arhailistest vormidest nagu kunagi?

*

Reprodutseerival kunstnikul, ettekandjal, on võita kaks raskust: tehnika ja läbitundmine. Mõlema saavutamiseks on vaja aega.

Kuid hoole ja ande juures võib tehnikat saavutada võrdlemisi kiiresti, igatahes kiiremini kui läbitundmist. Teosesse süvenemine sünnib ikkagi vaid sel teel, et teose tõlgitseja, ettekandja ja edasiandja ise on sama küps, kui oli seda autor teose loomise momendil; saavutatagu siis küpsust erakordse arenguga või aastatega. Kui noor inimene mängib mulle ette noore Mendelssohn'i, noore Chopin'i või noore Beethoven'i töid, siis püsib minus usaldus. Üks on noorelt komponerinud, teine, tundes võrdset, mängib noorelt. Aga kui noor, kes kindlasti midagi võrdset ei ole elanud läbi, mängib mulle küps et Beethoven'it, siis, andestage, leian ma et see pole faire play. Ta võib ju endamisi seda teha,

tutvuda teosega; see on nagu loeks noor inimene Dostojevski't. Aga teistele kanda ette: s. t. tõlgitseda, demonstrearida, seletada, kiskuda kaasa autori mee- leoludest — seda ei peaks ta kindlasti mitte tegema! Ehk olgu siis, kui ta on geenius, s. t. meile arusaamatu looduse ime, kelle kohta ei maksa tavalised reeg- lid. Noored peaksid mängima noori, vanad vanu. Sest egas muu- sika ei ole vaid nootides, palju tähtsam osa elab nootide vahel; ning viimane ongi see, mille pärast suured meistrid on võtnud vaevaks määrada paberit. Aga, võib olla, on just huvitav jälgida, kuidas saab noor inimene aru küpsest teosest, mida ta sääl näeb, mida mitte? On huvitav jälgida, kuidas küpsedes ise, ta ikka teeb uusi ja

uusi avaldusi ja avastab uusi ja uusi külgi ettekantavas teoses. Sest korduvalt luge- des, näiteks, tähtsamaid maailmakirjan- duslikke teoseid, leiad oma üllatuseks, kuid üha uuesti leiad väärtusi, mis varem kui- dagi olid jäänud kahe silma vahele. Kas meie õpetajad ka oma noortele peaksid ja- gama ülaltoodud nõuandeid või sünnib õpetamine ainult šabloonilises tähtsateks teosteks tunnustatud toodete kätte juhata- mises. Tõelises elus, näiteks, konservatoo- riumi õpilaste ettekannete kuulamisel, leian, et noored liiga sageli kannavad domineeri- valt ette neile ilmselt ülejõu käivaid asju (ja nimelt hingelise, vaimse küpsuse mõt- tes). Muidugi, inimene kasvab ülesanne- tega, aga kas siiski see tempo ei ole liig kiire?

Albert Üksip.

MEIE RAHVUSHÜMNI KÜSIMUSEST

„Muusikalehes“ on hümnist mitmel puhul tehtud juttu, viimati jaanuarin- umbris, kus avaldati prof. Klemetti' nentimisi hünni viisi kahtlase algupära koh- ta. Lubatagu lahkesti ka minul paar märkust.

Eesti hünniks enam-vähem „sobivaid“ laule on Jannsen teadlikult pakkunud meie rahvale juba „Eesti laulikus“ (1860—62). Kuid antud 3—4 vesitest laulukesest ükski ei suutnud „läbi lüüa“.

I laulupidu (1869) pidi ühe sellekohase laulu tegema meie hünniks. Vastavad sõ- nad — „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“, on Jannsen koostanud I laulupeo tarvis (vrdl. Dr. Rosenthal „Kulturbestrebungen“, lk. 69), ja see laul, Pacius'e viisil, „lõi läbi“. Eesti hünni pärastine võidukäik on kõigil teada, üksikasju leidub armastusega kirjutatud M. Kivialuse raamatukeses „Meie hünni käekäik“ (J. Reinmann'i rmtkpl., Tall., 1919).

Hünni viis on võõras; et aga ka Jannse- ni tõlge meil eelkäijaid omas, tohiks palju- dele olla uudiseks. Nimelt leidub just- ament sama Pacius'e hümn aasta (1868) enne Jannsen'i toimetatud laulupeo noo- tide ilmumist Tartus välja antud G. F. Rinne' 4-häälsete laulude kogus „Kolm- kümmend kaks laulu“ (koostatud hilje- malt 1865, tsenseeritud 1867, müügile las- tud 1868; kaanel leiduv 1869 on tollaeg- sete kirjastajate tavaline „noorendamis- trikk“) — raamatu lõpul, aukohal, pä- rast kreisirilaulu! — päälkirja all „Hio- ma ehk Issama-laul“. Ja kuuest salmist kõlavad 1. ning 6. järgmiselt:

„1. Oh Hio-maa, sa merre saar, kui armas oled sa! Et mingo südda otsima, kas põhja pole, ehk lõuna ka, sa keige armsam oled sa! mo kallis issamaa!“

„6. Sul' andko Issand õnnistust, mo ar- mas issamaa! Ta armo silm so peale wa- tago, kui pääw ta palle sul' paistago, ta Waim sind hoidko, täitko ka, mo armas Hiomaa!“

Reigi õpetaja Praost Rinne on Pacius'e hünni kahtlemata omal algatusel eestin- danud, tutvudes saare rootslaste kaudu te- ma rootsi kujuga „Vårt land“. Jannsen on jälle hünni võtnud Rinne'lt, kuna I laulu- peo laulud tulid koostada kähku, ja kõnes- olev hümn juba varem oli kõitnud ta tä- helepanu huvireisul Soomes ning kokkupuu- tumisel soomlastega. Et Rinne' tekst pa- randustega oma luuletuseks tehti, oli üsna tavaline nähe tolles naiivses miljöös, kus autoriõigustest ei hoolitud palju.

Nii siis, tundugu see ka kui valusana, meie rahvushünni algupära on vägagi võõras. Pole tarvis olla prohvet, et ennus- tada meie rahvushünni asendamist rahva- pärase uue hünniga. See vahest on al- les loomata, kuid kindlasti kord luuakse, võib olla „nii iseenesest“, hoopis tähele- panu äratamata, reklaamita, auhinnavõist- luseta, targates ja võrsudes, ilma et ta loojagi seda tahaks või taipaks. Vaat', selline hümn, see oleks alles midagi.

Igatahes valesamm oleks ja on prae- gust hünni, millega meid seovad tuhan- det ilusad elamussidemed ja millel on õilis minevik, kunstlikult maha teha püüda, või ta a s e m e l e sokutada koguni võits-

kaupa, nagu saksa kapellmeister Ferdinand Schulz'i laulu „Eestimaa, mu isamaa”. Nende ridadega ei taheta kedagi solvata, kuid olgu see öeldud neile, kes kadunud F. A. Schulz'i on pidanud mingiks

eesti heliloojaks à la K. A. Hermann. Muide, mainitud Schulz'i laulu tõi eesti noodikirjandusse Fr. Kuhlbars (meestelaulu kogus „Vanemuine” 1870).

Hillar Sakaria.

MÄLESTUSI ANDRES AAVIKUST

Esitan siinkohal katkendi oma isa mälestustest, mille kohtu arvan, et tal võiks olla väärtust meie muusikaajaloo seisukohalt. Täiendavaid märkusi on lahkesti teinud prof. Juhan Aavik. Osa märkusi olen teinud trükkis ilmunud materjali põhjal.
S. Pruuden.

Sellest on juba peaaegu kuuskümmend aastat,*) kui asutati Heimtalisse esimene muusikakoor, millele varsti järgnes laulukoor. Mõlemate asutajaks ja hingeks oli meie tuntud helilooja ja muusikaprofessori Juhan Aaviku isa Andres Aavik. Viimane tuli Heimtalisse valla-kooliõpetajaks 1870. a. sügisel ja jäi sinna kaheksa aastaks, millise aja kestel ta suutis teha väga palju kohaliku muusikaelu arendamiseks.

Mäletan selgesti A. Aaviku valimist. Tol ajal peeti koolimajades igal pühapäeval palvetundi. Seda pidas tavaliselt kooliõpetaja, harukorral, nagu koolikatsumise ajal, ka kirikuõpetaja, kes siis ühtlasi võttis armulaule vanu ja haigeid. Oli viisiks, et vabale kooliõpetaja kohale kandideerivad õpetajad pidasid proovi-palvetunde vastavas koolimajas. Säärase palvetunni pidas ka A. Aavik enne valimist, samuti tema võistleja Puiatu kooliõpetaja Juhan Kasvandik. Viimane oli õige elav ja mängis oma kohta hästi orelit, millega võitis kiiresti suurt poolehoidu, eriti ühe polkaga, mida mängis pärast palvetundi. Nagu nüüdki on valimiste kordadel igal kandidaadil oma poolehoidjad rahva ja valijate keskel, nii oli ka siis. Ühed pooldasid Kasvandikku, nagu mäletan kõrva puutunud lauset: „Valime Kasvandiku, see on ikka elav inimene ja mängib hästi orelit. Aavik on aga pikk ja kõhn, nagu tiisikusehaige. Ei tea, kas saab eluloomagi, vaat”, sureb koguni välja.” Teised selle vastu eelistasid Aavikut. Kui esimene võitis oma elavusega, siis tegi seda teine oma tagasihoidlikkusega ja asjalikkusega. Valijate enamus pidas Aavikut tõsisemaks inimeseks, lootes temast saada tusedat koolimeest, ja valiski tema. Kas-

vandik jäi Puiatusse, temast sai hiljem meie laulu- ja muusikakoori agaramaid liikmeid.

A. Aavik oli pärit Tarvastust, valla-kooliõpetaja eksami oli teinud Paistu kihelkonna-kooli juures, kus tol ajal asus eksamikomisjon.***) Kohe, pääle asumise Heimtalisse, hakkas ta siin organiseerima muusikakoori. Enne seda Tarvastus isakodus elades oli ta mänginud säälses muusikakooris, mille aasta varem oli asutanud kohalik kõster ja kihelkonna-kooliõpetaja Wühner. See näiliselt oli tõukeks uuele kiirele algatusele. Astusime kokku — kuus, hiljem kaheksa muusika-armastajat noormees— ja panime aluse Heimtali muusikakoorile. Davet Wirkhaus'ilt saadud aadressi järele tellis Aavik Saksa-maal esimesed pillid; need olid: 1 trompet, 1 klarnet, 1 tuuba, 1 tenor ja 1 metasarv. Pillide eest maksis iga mees ise. Aavikul enesel oli kornet (à piston), samuti olid kahel kooriliikmel oma pillid: ühel tromba, teisel flööt. Nende muusikariistadega algasime õppimist. Erilisi noodipulte ega muid harjutuse abinõusid pääle Aaviku enese tehtud taktimõõtja ei olnud. See oli seinakella tiksi taoline niidi otsas kõlkuv instrument, mille taga oleval laual märgid näitasid iga takti pikkust, nagu marsi, polka, polka-masurka ja valsi takti. Sellist riistapuud pole ma enne ega pärast näinud. Kui oli hästi säetud, mõõtis ta päris õieti takti pikkust. Harjutamas käisime pühapäeviti koolimajas. Juhtus sageli, et viibisime säääl terved pühapäevad, söime Aaviku juures lõunat ja sageid isegi õhtut. Aavik tegi koori õpetamises suure töö, peensusi õpetas D. Wirkhaus, hiljem Karl Romberg. Wirkhaus tuli

*) Minu isa on selle osa kirjutanud 1930. a. kevädalvel.
S. P.

**) A. Aavik on sündinud 8. juunil 1851. a. Tarvastus Vana-Suislepa kroonumeisavahi pojana. Hariduse sai Tarvastu kihelkonna-koolis vana Wühner'i juures, kus õppisid temaga ühes A. Grenzstein ja M. Lipp, pärastine Nõo õpetaja, kellega ta veel hiljuti oli kirjjavahetuses. Valla-kooliõpetaja eksamit ühes temaga Paistus tegi ka pärastine dr. K. A. Hermann.
J. A.

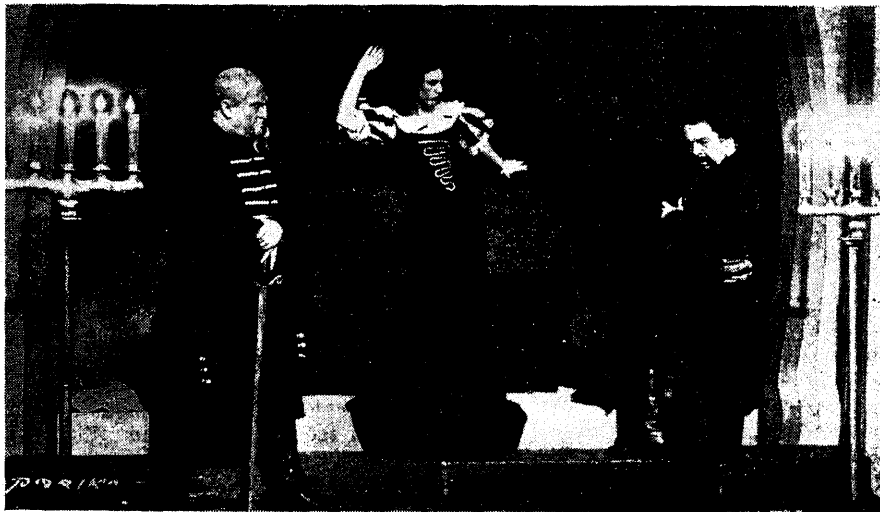
Tartumaalt Vägverest oma hobusega. Tuli alguses Tarvastusse muusikakoori õpetama, säält siis hiljem meile — Heimtalisse, kuhu jäi umbes nädalaks ajaks, peatudes koolimajas Aaviku juures. Käisime siis harjutamas igal õhtul. Oli vaimustust ning tahtet. Ei hoolitud päevasest tööväsimusest ega öisest puhketundide piiramisest. Ei hoolitud ka kaugusest, sest kooriliikmed elasid laiali, ühed ligemal, teised kaugemal, mõned tulid isegi 10 kilomeetri kauguselt. Wirkhaus tõi meile ka noote. Hiljem loodi Tartus mingisugune muusikakooride keskkorraldus*), see kirjutas partituurid ja saatis kooridele ärakirjutamiseks. Heimtali muusikakoor astus ühendusse selle keskkorraldusega ja maksis sinna 10 rubla, mille eest pidi saama 100 uut muusikapala. Ka ostisime noote rändavatelt saksa muusikutelt. Valgas oli n. n. „Ulrich Kapelle“. See reisis oma rohelises plaanvankris, mille ette olid rakendatud kaks valget hobust, mõisast mõisasse ja linnast linna, nagu muusikakoori tunnuseks kontrabass nahkkoti sees püsti plaanvankri taga kinnitatud.

ei tahtnud vedada kaasa, kuna tarvitasid neid harvem, ainult pidulikes rongikäikudes. Hiljem, kui asutasime viulikoori, ostisime nendelt 25 rubla eest kontrabassi pärast seda, kui nad olid ostnud enestele uue.

Meie üritusele suhtus selle aja kohta õige häätahtlikult ka kohalik lesk mõisaproua v. Sievers. Ta ostis meile noote („Ulrich Kapelle“ vanad noodid), püüdes mõjuda kaasa virgutavalt. Ta kutsus meid mõisasse harjutama, kusjuures meid kostitas alati rikkalikult. Ka aitas ta koorile muretseda lipu.

Esimese aasta jooksul suutsime õppida ära niipalju, et julgusime esineda avalikult. See oli esmakordselt Viljandis „Koidu“ seltsis. Mängisime hiljem sageli selle laulu- ja muusikaseltsi kuuõhtutel, millest võtsime osa liikmete õigustega. Need olid ilusad õhtud, mis ei jätnud mõju avaldamata minu arenemisele ja huvide suuna kujunemisele. Säälsuutun kokku C. R. Jakobson'iga, Joh. Kunder'iga ja teiste Viljandi ning ümbruskonna ärksamate meestega. Neis ringkonnis liikus ka

Foto Parikas

A. Lemba' oop. „Elga“, stseen kuueandast pildist.

See oli hinnatud koor mõisnike ballidel ja perekondlikel pidudel. Meil kujunes selle kooriga õige sõbralik vahekord. Saime nende käest noote, nemad jälle laenasid meie käest suuremaid puhkpille, mida nad

Eesti Aleksandri-kooli asutamise mõte.

Kuna saksa muusikakooride külaskäigud hakkasid jääma harvemaks, siis tuli meil peagi neid asendada. Mängisime mitmel pool ja väga mitmesugusele seltskonnale, nii Saksa Käsitöölise Seltsi saalis, „Musses“, mõisnike pidudel, linnako-

*) Vist D. Wirkhausi algatusel.

J. A.

danike pulmades, isegi mitmes juudi pulmas, pääle selle Viljandi Vabatahtliku Tuletõrje pidudel, kellel siis veel ei olnud oma orkestrit. Talviti juhtus, et pidime mõni nädal mängima peaaegu igal õhtul. Nii kujunes meie mäng meile väikeseks tuluallikaks. Õhtult sai iga mees harilikult 1 rubla, pääle selle korralik, sageli koguni rikkalik toitmine. Suurematel pidudel-ballidel sai koor õhtult 25 rubla, seega iga mees 3 rubla. Pulmades saadi harilikult 15 rubla, kaugematest mõisatest, näiteks Abja parunilt, 20—30 rubla, söök ja jook pääle selle. Säärane tunnustamine seltskonna poolt lisas hoogu juure, ja meie juhi Andres Aaviku alati otsivas ning väsimatus ajus küpses uus kavatsus: pasunakoori kõrvale asutada viiulikoor.

See sobis enam mängimiseks kinnises ruumis ja oli meile kergem. Kui nüüd mängitakse üht tantsulugu vaevalt 5 minutit, siis kestis toleaja moeatants kadrill vähemalt tund aega. Puhkpillidega käis see üle jõu. Nagu juba öeldud, ostime „Ulrich Kapelle'lt“ kontrabassi, säält saime ka noodid. Mina ostsin endale viiuli üheft potsepasellilt ja maksin selle eest 12 rubla, vibu ostsin kauplusest, makstes 3 rubla. See viiul sai minu teiseks sõbraks, kuna Andres Aavik oli esimene. Hoolimata sellest, et käed tikkusid kõvaks minema adrakäsipuul, oleksin võinud mängida katkestamatult, kui ei oleks kiirustanud kevadel külv ja suvel kuiv heinaloog.

(Järgneb.)

DAANI MUUSIKAST

Daani muusika ajalugu ei ulatu tagasi kuigi kaugetele. Mõningad andmed tõendavad aga rahvapärase muusika olemasolu ka vanimais ajajärges. Bronksiajast on säilinud huvitavamaid puhkpille — lüüra. Välimuse järgi on see instrument valmistatud Daanis ja omab väga muusikalist heli. Niisuguseid instrumente on leitud rabadest, sedavõrd hästi alalhoidunutena, et neid praegugi veel võib kasutada mängimiseks. Esimesed neist leiti 1797. a. Kopenhaageni lähedal asuvatest soodest. Selliste instrumentide kollektsioon ulatub 19 eksemplarini, mis hoitakse alal Kopenhaageni Rahvusmuuseumis. Neid pille kasutati hilisematel aegadel vabaõhu rahvapidustustil. Mängijaiks olid kuningliku koori liikmed. Kuid kuna tekkis hädaoht, et need ajaloolise väärtusega instrumendid liig sagedasel tarvitamisel hävinevad, paigutati nad muuseumi. On põhjusi eeldamiseks, et vana-ajal neid instrumente kanti seljas, kusjuures toru ulatus mängijal kõrgelt üle pää, mis jättis dekoratiivse ja efektilika mulje. Pakub huvi, et neid instrumente alati leiti kahekaupa, kusjuures iga paar on häälestatud ühekõrgelt. Nende tekkimisaaja kui ka tarvitamise viisi kohta valitsevad vaid fantastilised oletused.

Keskajast on säilinud palju arvukamad ja kindlamad andmed muusikalisest kultuurist Daanis, mida tõendab rikkalik rahvamuusika kogu (rahvalaulud ja heroilised laulud, meloodiad ning tantsud). See muusika inspireeris daani kunstnike loomingut ka hilisemal ajal. Paljud säilinud rahvalaulud on eepilise iseloomuga — legendid, heroilised laulud jne., mis kujutavad en-

dast lühikesi refrääniga lõppevaid salme. Arvatakse, et neid salme kandis ette esilaulja, kuna refrääni kordasid kõik osavõtjad laulu rütmi kohaselt, kusjuures nad tantsisid laulule kaasa. Oletatakse, et vanade rahvalaulude loojaiks olid aadlikud, kelle hulgast need kanti edasi lihtsarahva sekka. Teisest küljest oletatakse, et rahvalaulud põlvnevad rändlaulikult ja laevnikelt.

Midagi kindlat ja põhjapanevat ei teata ka rahvalaulude meloodiate kohta. Mõned üksikud vanad noodid on küll säilinud, kuid vaevalt need püsivad rahvalaulude loomise aegadest. Rahvalaulude meloodiad hakati korjama vast alles 19. sajandi alul. Neid harmoneeriti muusikaliste mõistete järgi, mis tuletab meele Mozart'it ja esimest romantismi aega. Esimeste rahvalaulude meloodiate väljaandjaiks olid Abrahamson ja Nyerup. Veidi hiljem Veyse ja Berggreen.

Berggreen andis välja 11 annet mitmesuguste natsioonide rahvalaule. Rahvalaulude meloodiad on mõjustanud heiloolajaid Veyse't ja Kuhlau'd, kes kuulusid naturaliseerunud sakslaste hulka. Rahvalaulude meloodiate mõju tundub ka J. P. E. Hartmann'i ja Niels W. Gade' juures, kes olid daani muusika kahe generatsiooni juhtivamaid mehi. Fang Kristensen'i ja Th. Laub'i teeneks on rahvalaulude meloodiate analüüsimine ning võõrastest mõjudest puhastamine.

*

12. sajandist on säilinud tööd, mis on loodud prantsuse stiilis. 1912. aastal ilmus A. Hammerich'i väga huvitav teos

„Muusikalisi momente keskaegsest Daanist”. Hiljem järgnesid saksa stiilis kirikulaulude meloodiad, mis praegugi on veel tarvitusel. Kuningliku koori asutamise ajaks võib nimetada 15. sajandi algust. Tooniandjaks olid aga siiski enamasti välismaa muusikud. Energilise kuninga Kristjan IV teeneks tuleb lugeda daani muusikaelu viimist teiste suurriikide tasemeni. Tema julgustas seesuguseid talente, nagu Mogens Pedersøn ja D. Buxtehude. Viimase valis hiljem Sebastian Bach enesele õpetajaks. Aastal 1663 loodi Daanis ooper. Kutsuti töötama kaasa välismaa lauljaid ja kuulsaid orkestrijuhte, nagu Reinhard Keiser, Giuseppe Sarti ja kuulus C. W. Gluck.

Nagu juba eespool tähendatud, võib puht daani muusikast rääkida alles alates 1800. aastast. Selle perioodi avab Daani Kuningliku koori juht J. A. P. Schultz oma laulude ja vokaalkompositsioonidega. Järgnevad Weyse — „daani romansside isa” ja Kuhlau. Viimase parimaks tööks osutub populaarsele draamale „Elverhojle” loodud muusika. Sellest teosest põlvneb daani rahvushümn „Kong Christian stod ved højen Mast”, mille sõnalise teksti lõi Johannes Evald (1743—1780). Niels W. Gade’ parimaiks töiks on „Ouverture d’Osian” ja sümfoonia c-moll, mida imetlesid Mendelssohn ja Schumann.

Cade’ kõrval tuleb mainida J. P. Hartmann’i, kes oma 95-e eluaasta kestel lõi järjest omapärasemaid ja rahvuslikumaid töid. Ta avaldas isegi teatud mõju Edw. Grieg’ile. Tema kapitaalsemaks tööks osutub „Volvens Spaadom” (Valve ennustus), milles peegeldub kunstniku grandioosne fantaasia.

Järgmist generatsiooni mõjutas tugevasti eelnimetatud kahe helilooja stiil ja väljendusviis. Kahe nime tuleb siiski mainida, kes väljendasid teatud iseseisvust; need on Peter Heise (1830—1879) ja P. E. Lange-

Müller (1850—1926). Mõlema laulud ja romansid elavad praegugi veel rahva hulgas edasi.

Sajandi lõpul noored komponistid leiavad järjest suuremat inspiratsiooni välismaa muusikult. Nii avaldas paljudele mõju Richard Wagner; hiljem mõjutasid Brahms ja Caesar Franck Gustav Helsted’i (1857—1924). Čaikovski ja Bruckner jätsid sügavaid jälgi pianisti Louis Lass’i (sünd. 1864) sümfooniatele.

19. ja 20. sajandite üleminekul tõuseb esikohale Karl Nielsen (1865—1931). Antirromantikuna eraldub ta oma eeskujudest ja õpetajatest: Gade’st, Hartmann’ist ja Johan Svendsen’ist. Ta kirjutas kuus sümfooniat, kaks ooperit: „Saul ja Davet” ning „Maskeraad”, koorilaule, secria kammermuusika teoseid, palasid klaverile, viiulile, klarnetile jne. Nielsen oli anderrikkamaid ning omapärasemaid daani komponiste, kõrge tehnikaga, elava iseloomuga, tugeva tahtejõuga ning suure produktiivsioonilise võimega. Tema instrumentaalteosed leidsid vastuvõttu ka välismaal. Õpetajana ja isikuna jääb ta eeskujuks järgnevatele generatsioonidele.

Praegusaja noorematest komponistidest ilmutab Jörgen Bentzon iseloomustavat annet oma modernistlikus toodangus. Tema kammermuusika teoseid mängitakse ka välismaal. Finn. Höffding. Rudolf Simonsen, Emilius Bangert ja Poul Schierbeck osutuvad nimekamaiks daani praegusaja heliloojaks; samuti ka Poul v. Klenau, orkestrijuht Viinis; Peder Gram, kelles avaldub teatud prantsuse mõju, Knud Aage Riisager — mõjustatud prantsuse impressiionismist, Rud. Lauggaard, Siegfried Salomon, kelle ooper „Leonore Christine” äratas 1926. aastal suurt tähelepanu. Lõpuks tuleb nimetada kaht kirikumuusika komponisti N. O. Raasted’i ja J. L. Emborg’i.

(Järgneb.)

Helilooja Edward Elgar surnud.

Inglise helilooja Sir Edward Elgar, sündinud 2. juunil 1857 Worcesteris organisti pojana, on hiljuti surnud.

Tegutsedes esiteks viuldajana Birminghamis ja kontsertmeisterina Worcesteris, asus ta pääle isa surma organisti kohale. Muusikuna oli ta päämiselt autodidakt, kuid saavutas siiski esimese koha oma maa komponistide peres. Abiellunud kindral Henry Roberts’i tütreaga, siirdus ta Londoni, kus temal algaski produktiivne loomingu ajajärk. Tema euroopalik kuulsus on pärit aastast 1902, mil kanti ette tema omapäraseim teos „Gerontius” Alam-Rhei-

ni muusikapidustusel; see oratoorium on „Messiase” ja „Eliase” järele Inglise soosituim. Elgar tugeneb suurtele saksa meistreile, on vähem tähelepanv klaveri- ja kammermuusikas, kuid väga õnnestunud ja omapärane orkestri- ja kooristiili valitsemises. Ta on komponeerinud suure hulga motette, orkestripalu, kantaate, oratooriume ja muid suuri kooriteoseid orkestri saatel, kaks sümfooniat, viiulikontserdi, ballette, rohkesti kammermuusikat jne. Oli ka paljude ülikoolide audoktor ja aadeldati a. 1904.

meeskooride murk

Toimetaja: H. Malm meesk. sekts. sekretär, Tallinna, Tatari 58-b, telefon 447-02

Võru Meestelaulu Seltsi tegevusest 1933. a.

Seltsi juhtimine.

Seltsi juhatusse kuulusid: A. Freibach (esimees), V. Spohr (abiesimees), K. Rätsep (kassapidaja), A. Harju (sekretär), K. Pütsep (koorijuht), J. Prügi (varahoidja ja koorijuhi abi). Esindajaks Lauljate Liidu Võru osakonnas olid A. Freibach ning K. Pütsep.

Lauluharjutused.

Hooaja algus oli kooril 5. septembril. Järjekorralisi üldharjutusi peeti igal kesknädalal kella 8—10 õhtul linna I algkooli saalis. Kuna harilikkudest harjutustest ei jätkunud, tuli lisaks võtta veel hulk lisa-harjutusi. Aasta jooksul oli 28 harjutust.

Kõikidel harjutustel registreeriti osavõtjad häältevanemate poolt, mille tulemustest on näha, et paljud lauluvannad on puudunud harjutustelt kas oma igapäevase teinistuse, takistava haiguse või mõne muu põhjuse tõttu. Kuid selle juures on osa lauluvendi siiski suutnud kogu aeg koori tööst ja tegevusest võtta osa, jätmata vahele ühtegi harjutust või koori esinemist.

Koori täiendamine.

Viimastel aastatel on saanud nähteks koori kasvamine liikmete arvu poolest. Ka möödunud tegevusaastal tuli koori juure 13 uut lauljat.

Nagu Võru Meestelaulu Seltsis juba traditsiooniks on saanud, võetakse uusi lauljaid koori ainult kord aastas, nimelt hooaja alul, pääle selle, kui laulja kandidaadi võimed koorijuhi poolt on tunnustatud vastuvõetavateks.

Uute lauljate pidulik vastuvõtt toimus pühapäeval 26. veebruaril. Kui uued lauljad olid asetatud koori ette ja saali oli toodud seltsi lipp, esimees tuletas neile meele kohustusi seltsi vastu lootusega, et uued lauljad on koori astunud ainult laulu pärast ja soovis nendele hääd edu edaspidiseks tegevuseks. Pääle selle koor laulis J. Prommiku „Tervitust“.

Esinemised.

1. veebruaril Võru Ev. Lutheri kirikus, Võru linna ja maakonna vabastamise puhul enamlaste ikke alt, laulis koor jumalateenistusel.

9. aprillil oli vaimulik kontsert, üldarvult 17., Võru Ev. Lutheri kirikus.

22. aprillil oli vaimulik kontsert, üldarvult 18., Võru apostliku õigeusu kirikus, mille sissetulek läks eespool nimetatud kiriku kabeli ehituse toetuseks. Koor esines sama kavaga, millega astus üles 9. aprillil.

20. mail laulis koor „Kandle“ segakoori poolt korraldatud kontserdil.

28. mail sõideti kontsertmatkale Räpinasse, kuhu jõuti kell 11 ja esineti kirikus.

Kell 8 õhtul oli Räpina seltsimaja saalis kontsert, üldarvult 19.

10. juunil kell 8 õhtul korraldati rahvakontsert, üldarvult 20., „Kandle“ aias.

Juunis koor võttis osa X üldlauupeost Tallinnas ja samas korraldatud I meeste-kooride kontserdist.

Stügiskontsert, aastapäeva puhul, kinnise perekonnaõhtuga ja loteriiga toimus 21. oktoobril Võru linna I algkooli saalis, üldarvult oli see 21. kontsert. Saal oli viimase ni miiuidud välja.

Pääle kontserti järgnes perekonnaõhtu loteriiga: Loteriiks olid liikmed oma keskel korjanduslehtede järele kogunud hulk asju, ja seda korraldust aitasid läbi viia seltsi liikmete daamid, kes ikka ja alati on seltsi toetanud oma kaasabiga.

Eelnimetatud kontsert-perekonnaõhtu ühes loteriiga õnnestus täielikult, millest nähtub, et Võru Meestelaulu Selts oma ideeliste sihtide taotlemisel on võitnud laialdase seltskonna sooja poolehoiu.

Kontserdi lõputulemused näitasid Kr. 336,52 ülejääki.

Pühapäeval 19. novembril 1933. a. kell 12 sõideti Valka rongiga 65 lauluvannaga lugupeetud juhiga eesotsas. Rongi saabumisel Valka, olid jaamas Valga Meestelaulu Seltsi juhatus ühes kooriga Võru Meestelaulu Seltsi koori vastu võtmas. Lauldi vastastikku ja peeti tervituskõnesid. Vaksalist mindi ühises rongikäigus, lippudega eesotsas, „Sädeme“ saali. Kell 8 õhtul oli mainitud ruumes kontsert (22).

Külalistele anti loorberipärg ja sõpruse täheks rinnamärgid ühes tervitustega. Ettekandeid saatsid elavad kiiduavaldused. Lahkumine Valgast sündis kohaliku mees-

koori juhatusliikmete saatmisel. Arvustajad ajalehis kõnelesid kontserdi kohta väga kiitvalt.

2. detsembril anti järjekorraline 23. kontsert Võru ühisgümnaasiumis, gümnaasiumi kehvemate õpilaste toetamiseks.

Koosviibimised.

Tallinnas olles 24. juunil Tallinna Meestelaulu Seltsi poolt korraldati Võru Meestelaulu Seltsi koorile „Estonias” koosviibimine. Tervitas Võru meeskoori Tallinna Meestelaulu Seltsi esimees hra Ruubel, millele vastas seltsi esimees hra Freibach kõnega ja andis Tallinna Meestelaulu Seltsi esimehele hra Ruubel'ile üle kristallist veinikannu seltsi rinnamärgiga. Koosviibimisest võttis osa ka Eesti Lauljate Liidu meeskooride sektsiooni esimees hra Reinthal, kes samuti tänas koori osavõtu eest meeskooride sektsiooni poolt korraldatud kontserdist.

9. detsembril kell 8 õhtul oli Võru Meestelaulu Seltsi koorijuhhi K. Pütsepa poolt korraldatud Võru Jahimeeste Seltsi ruumes koosviibimine kõigile koori liikmeile.

Üldse eespool nimetatud koosviibimine jättis hää mulje ja aitas seltsi lauluvendi üksteist õppida tundma lähemalt, kui seda võimaldavad harilikud lauluharjutused, mis kuluvad ainult intensiivseks tööks.

Seltsi isiklik koosseis: Auliikmeid — 1, tegevliikmeid — 51, toetajaliikmeid — 5.

Seltsi aastapääkoosolekul 25. veebruaril s. a. valiti seltsi juhatus tagasi senises koosseisus. Samas võeti pidulikult vastu 19 uut lauluvenda.

Ü.E.N.Ü. Tartu Osakonna meeskoori uute liikmete vastuvõtmise aktus.

Pühapäeval, 11. märtsil kell 7 õht. oli Ü.E.N.Ü. Tartu Osakonna meeskoori uute liikmete vastuvõtmise aktus oma ruumes, Vabaduspuistee 6.

Aktuse avas tervitavate sõnadega koorivanem Kr. Järv, mille järele rääkis koorijuhhi heilooja R. Riitsing oma aktusekõne laulu tähtsusest nii kunstilises, kasvatuslikus kui ka seltskondlikus elus. Kõnele järgnes vastava tseremoniaali kohaselt uute liikmete töötuse andmine ja vormimütside kättejagamine. Noored liikmed, keda oli seekord 16 lauljat, avaldasid tänu lauluga, misjärele lauldi ühiselt R. Riitsingu „Mehed”. Tervituste järele algas seltskondlik osa. Aktuse saal oli rahvast tihedalt täis, mis oma poolt veelgi tõstis noorte meeleolu. Hää mulje jäi kõigile.

Tartu Meeslaulu Selts valmistub kontserdiks.

Juba enne jõulu asus Tartu Meeslaulu Selts valmistuma järjekordseks kontserdiks. Kuid seltsil on olnud rohkesti kõrvalisi esinemisi — aktustel, vaimukultuuri päevadel j. m., mis ei ole soodustanud kava ettevalmistamist. Selle tõttu on ka kontsert viinud. Nüüd aga on kontsert määratud kindlaks 16. aprilli pääle. Kavas on rida laule, mis Eestis esitatakse esmakordselt.

Prof. Aavik Tartu Meeslaulu Seltsi auliikmeks.

12. märtsil oli Tartu Meeslaulu Seltsi erakorraline pääkoosolek, millest võttis osa rohkesti liikmeid.

Kuna Lauljate Liidu esimees, Tallinna konservatooriumi direktor prof. Juhan Aavik on kauemat aega tegutsenud Tartus ja sel ajal eriti hoogsalt edendanud Tartu muusikaelu, siis kõikide koosolejate üksmeelse otsusega valiti ta seltsi auliikmeks, pidades silmas tema teeneid rahvusliku muusika arendamise alal.

Elavaid sõnavõtte põhjustas meeskoori kodukorra parandamine ja täiendamine, kuid siingi jõuti ühistele seisukohtadele ja võeti kodukord vastu rea oluliste muudatustega. Muuseas otsustati kõiki neid laulumehi, kes üle tulevad teistest Meeskooride Sektsiooni kuuluvatest kooridest, otsekohe vastu võtta tegevliikmeteks ilma tavalise proovijata.

Laulumeeste klubi

aastapääkoosolekul rõhutati klubi suurt edu eelmisel kalendriaastal ja tänati juhatus ta otse üleilmlikkude jõupingutuste eest. Klubi koosviibimistel kipub alati ruum kitsaks jääma, sest igaüks tahab võtta osa nendest koduste iseloomuga üritustest. Klubi laulukoor on teinud päris kenu edusamme ja sai ka esimesel esinemisel, Laulumeeste Ballil, väga sooja osavõtu osaliseks. Koor harrastab rohkem rahva- ja laualaule ning on sellega Tallinna Meestelaulu Seltsi „suure koori” repertuaari kõrval toonud lisa mainitud alal. Klubi koori juhiv suure innuga hra U. Topman.

Juhatus valiti pääkoosoleku poolt endises koosseisus tagasi, vaid senise sekretäri H. Malmi asemele, kes loobus kandideerimast tervislistel põhjustel, tuli E. Mets. Esimeheks on endiselt direktor Johannes Reintahl.

H. M-m.

Otepää laulumehed esinésid.

11. veebruaril korraldas Otepää Meestelaulu Selts oma traditsioonilise talvekontserdi. Eeskava moodustus päämiselt

Nagu teisedki Otepää laulumeeste üritused, nii seegi õnnestus täieliselt. Otepää Tuletõrje Ühingu saal oli kuulajaid viimase võimaluseni täis. Koor pidi palju laule kordama ja veel lisapala pakkuma.

Otepää Meestelaulu Seltsi koor.

eesti heliloojate töist. Nooremate heliloojate tööde kõrval oli esitatud ka vanemate eesti helikunstnike laule. Suurema menu osalisteks said Tobias'e „Varas”, Heim'i „Igatsus kodu järele” ja Palmgren'i „Mäevaimude laul”. Solistina esines otepäälane pr. O. Teder (sopran). Flöödil esitas üliõpilane H. Keres Doppler'i „Fantasie Hongroise Pastorale”.

Otepää Meestelaulu Selts oma esimehe K. Valdson'i eestvõttel on võrsunud elujõulisemaks seltsiks Otepääl. Koorijuhi A. Krents'i juhtimisel on koor vallutanud ümbruskonna kuulajate meeled.

Suvel kavatseb koor võtta osa laulupidudest ja laulupäevadest Võrus ja Otepääl; koor esineb ka II meestelaulu päeval Pärnus.

A. LEMBA' OOPERI „ELGA“ ESIETENDUS

Mida arvab A. Lemba' uuest ooperist „Estonia“ endine direktor A. Kasemets, kelle ajal see töö võeti repertuaari.

Ooperi kui muusika-dramaatilise lavateose saatus oleneb suurel määral librettost, millele ta on kirjutatud. Tihe, loogilise järjekindlusega ja tugeva dramaatilise pingega arenev libretto inspireerib ühest küljest heliloojat jõulisema ja süga-

vamõjulisema muusika loomisele, teisest küljest aitab aga ka paeluda ooperit jälgiva publiku huvi ja tähelepanu hoopis tugevamini, kui lõdva ja paigaltammuva tegevustikuga ooper, mille muusika võib olla ei tea kui hää.

A. Lemba' esimeste ooperite — „Kalmuneu” ja „Armastus ja surma” — suuri-maid puudusi oli just librettode nõrkus, mis ei pakkunud heliloojale kuigi tänu-lik-

ku materjaali muusikaliste ideede tekkimiseks ja loogiliseks ning jõuliseks arendamiseks ega suutnud kõita ka publikut kuigi tugevasti oma lõdva dramaatilise pingega.

Ooper „Elga” libretto on aga koostatud G. Hauptman'i samanimelise kuulsa draama järele, milles nimetatud kirjanik on andnud armastuse ja armukadeduse tragöödiale jõuliselt ja suure dramaatilise pingega areneva kehastuse.

Need voorused on säilinud ka ooperi librettos täiel määral, tänu millele ooperi tegevustik areneb algusest päälle situatsiooni-rikkalt, tihedalt, loogiliselt ja suure dramaatilise tõusuga, mis muutub pilt-pildilt ikka jõulisemaks ja pingelisemaks, kuni areneb lõpuks vapustavaks katastroofiks.

See jõuliselt arenev pingeline on sedavõrd suur ja kõitev, et suudab kaasa kiskuda igat vaatajat-kuulajat aina kasvava huviga ja teeb seepärast selle ooperi kui lavateose huvitavamaks ja nauditavamaks Lemba' eelmistest ooperitest.

„Elga” libretto sügav dramatism, teravate situatsioonide rõhkus ja jõuliselt arenev tegevustik pakuvad heliloojale häid võimalusi tugevate elamuste haaravaks kujutamiseks muusikas.

A. Lemba' loomusele on enam omane hüriline pehmus kui dramaatiline sügavus ja tormitsev kirg, kuid ometi on ta suutnud anda Hauptman'i jõulisele draamale küllalt ilmeka ja dramaatiliselt tugeva muusikalise kehastuse, ületades selles paiguti iseenast. Ooperis valitsev deklamatiivne recitatiiv on üldiselt elav ja jõulisematel kohtadel ning teravamatel momentidel küllalt eksprestiivne, kusjuures üksikute osaliste partidele on püütud anda erinevat karakterit vastavalt nende iseloomule. Nii domineerib lossivalitseja Timoszka' partii lai ja raskepärane kantiileen vastavalt ta süngele olemusele, kuna krahv Starzenski recitatiivid on kirglikud, teravad, järsud, nagu ta põlev iseloomgi, jne.

Ooperis puuduvad pikemad aariad ja põhjalikult väljaarendatud duetid ja neid asendavad rohked ariosoosid ja dialoog-duetid kõigis piltides, millesse Lemba on koondanud päätegelaste sisemiste tundelainetuste kvintessentsi.

Sündmustiku illustreerimine orkestris sünnib mõõduka tagasihoidlikkusega, areneb aga dramaatilisel jõulisematel momentidel küllalt tihedaks ja pingeliseks.

Koloriitne on ooperi lühikene sissejuhatus, milles on leidlikult imiteeritud klostrikellasid, ja mis koos lava tagant kostva

munkade stiilse palvelauluga loob värvika tagapõhja sellele ümbrusele, mis raamib ooperis arenevad draamat.

Viimane areneb 7 pildis pilt-pildilt ikka jõulisemaks ja jõuab oma kulminatsioonipunkti viiendas pildis Straženski' ja Oginski' vahelises kokkupõrkestseenis. See koos järgneva kuuenda pildi masendava süngusega on tugevamaid ja kaasakiskuvamaid ooperis nii dramaatiliselt kui muusikaliselt ja tasub üksinda ooperi vaatamise-kuulamise.

Seda põhjustab ka täiel määral nii hästi hoolikalt tehtud lavastus, sama hoolikalt valmistatud stiilsete dekoratsioonidega ja kostüümidega, kui ka ooperi hää muusikaline ettekanne autori enese kindlal ja täpsel juhatusel.

Ooperi keskkujuks on Elga, noor ja võluv naine, kes pettes oma juba aastates meest oma lapsepõlvesõbra Oginskiga, põhjustabki selle kastroofini areneva draama. Pr. O. Torokoff-Tiedeberg kehastas seda „kõikide aegade tüübilist naist”, nii välise šarmi kui lavalise mängu ja muusikalise tõlgitsemise poolest ühesuguselt usutavalt ja hästi. Vääriliseks partneriks oli talle K. Viitol krahv Sraženskina, kes oma ilmeka lauluga ja sisemiselt läbituntud temperamentse mänguga andis armukadeduse piinades põleva mehe eheda kuju. Oginski' usutlemise stseen viiendas pildis oli otse haarav oma sisemise pingele ehtsusest, ja terve see osa parimaid, mis Viitol kunagi andnud. Hästi läbituntud mängu ja laulu pakkus ka A. Visman Oginskina, paeludes eriti viiendas pildis publikut oma jõulise ja sisemisest kirest pingul mänguga. B. Hansen lossivalitseja Timoszkan oli kujult hää ja maskilt parimaid ooperis, kannatas aga tunduva indispositsiooni all, mis oli segav eriti kuuenda pildi pikas jutustavas aarias. Oma kohal olid ka väiksemate osade täitjad — H. Teder toaneitsi Dorkana, A. Tammo noore rüütli, N. Romanova Straženski emana, Th. Puks teenrina ja t., täiendades üldist ansambli soodsalt.

Kokkuvõttes peab tähendama, et Hauptman'i „Elgas” arendatud draamat võib ja vahest valada muusikasse jõulisemalt ja suurema dramaatilise pingega, kui seda on teinud A. Lemba. (Milles oleme meie siis juba ideaalini jõudnud?) Kuid ka sellisena, nagu ta on meie Lemba' poolt kätte antud ja „Estonia” poolt lavastatud, on ta küllalt jõuliselt haarav ja oma tugeva dramaatilise pingega kaasakiskuv muusikaline draama, mida maksab vaadata-kuulata kõigil ooperisõpradel.

A. Kasemets.

The header features a stylized illustration on the left showing a conductor with arms raised, and on the right, a stage with a curtain and a small figure. The text 'Oper ja kontserdid' is written in a large, bold, sans-serif font across the top.

Oper ja kontserdid

KODUMAA

Tallinna.

Kultuurnädala kava, mis terve-nisti oli pühendatud meie iseseisva vaimu-elu mõttele, sisaldas rea kontserte, loen-guid helikunsti üle ja aktusi, kus kaaluva tähendusega osa etendas muusika. Üldi-selt kõikide alade ettekandeid täiendasid kontsertnumbrid. Kultuurnädala ava-aktusel suurematest töödest kanti ette J. Aaviku „Pidulik marss” sümfoonia-orkestrile; teise ulatuslikuma teosena toodi kuuldavale A. Kapi mõjukas kantaat „Ärka, rahvas”, mille täitmise viis läbi Tallinna konservatooriumi orkester — nagu eelmise töögi — ja EMO' segakoor J. Aaviku juhatusel. Koor kandis ette veel R. Kulli laulu „Uueks tõusuks”. O. Toro-koff-Tiedeberg saavutas edu M. Saare ja E. Aava paladega („Tuule hõlmas”, „Juta aaria”); P. Pressnikov äratas huvi E. Braueri „Capriccioga”. Sümfoonia-kontserdil autorite juhatusel tulid et-tekandele H. Eller'i „Viirastused”, E. Aava „Elu”, V. Leemetsa „Rahvaviisi otsingul” ja E. Kapi süit. H. Elleri poem on töö-tatud ümber suuremale koosseisule, mis avardab teose ilmet. Autor esineb oma loomingus huvitavalt ja värskeilt; ta annab siin tundeist erkust ning painduvat kä-sitlust. Ettekanne ei saavutanud vajalisi piire mõjuvuses. E. Aava helind on aren-datud tiheda mõttekäiguga ja ilmutab tu-gevat haaravust; selles teoses näeme jul-gust, aga ka mõõdutunnet. V. Leemets tuleb pehmemate joontega. Ta säeb proble-emi huvitavalt — läheneb rahvaviisile n.ö. sünteetilisel teel. E. Kapi süidist kanti ette kolm jagu, mis omavad ilmet ja elavust; „Alla scherzo” kaldus pisut ühetoonilisuse poole. Mõjuvusega tuli esi-le R. Tobias'e ballaad „Se'st Ilmaneitsist ilusast” J. Aaviku juhatusel; solistina täi-tis kordaminekuga oma ülesande M. Run-ge. Orelil H. Oberg saavutas häid taga-järgi A. Kapi „Koraali-fantasiaga”. Kul-tuurnädala kontsert-aktus tõi suure hulga muusikalisi ettekandeid, mis läbivi-i-mise poolest jätsid tähendusliku mulje. Tallinna Rahvaulikooli Seltsi laulukoor T. Vettiku juhatusel tõi ilmekalt kuulda-

vale viis laulu (Lüdig, Saar, Kreek, Vet-tik); O. Roots mängis hää tõlgitsusega M. Saare ja H. Eller'i klaveripalasisid; H. Betlem laulis tundekalt J. Aaviku ning E. Aava töid; O. Krull interpreteeris M. Saare ja A. Vedro laule, kuna R. Palm kä-sitles H. Eller'i ja E. Kapi loomingut ning H. Oberg pakkus „Koraali eelmänguga” A. Kapilt. Seda õhtut tuleb pidada hästi õnnestunuks. K a m m e r m u u s i k a kont-serdil tuli kordamisele laulupeo aegne ka-va (H. Eller'i kvartett nr. 2, A. Kapi kvintett cis-moll ja A. Lemba sekstett c-moll), mille täitsid R. Palm, H. Laan, A. Saat, A. Karjus, A. Udrik ning K. Lamp. Pühavaimu kirikus korraldas o-re-liõhtu P. Pressnikov, kes on näidanud oma tähelepanu eesti helitööde vastu. Käesoleval puhul ta mängis R. Tobias'e, A. Kapi, A. Karafin'i ja E. Brauer'i teo-seid. Väljaspool kultuurnädala kava and-sid eesti lauludest kontserdi A. Arder'i õpilased, millist ülesastumist tuleb nime-tada kui tähelepanu nõudvat sammu. Mär-gime siin üldiselt ära nende teened, kes muusikalise osaga toetasid kultuurnädalat paljudel aktustel, loengutel ja mujal. Ees-ti helikunstist refereerisid K. Leinus ja Ed. Visnapuu. Omakultuuri nädal tõi ele-vust meie muusikasse, selgus õige palju küsimusi kunstilise sisu, olukordade ja isi-kute suhtes.

Neljanda ning viienda sümfoonia-kontserdi juhatas Varssavi operidiri-gent V. Bierdiajev. Külaline valitses häs-ti orkestrit ja pakkus tulemusena selge-joonelist ning varjundatud ettekannet. Vahel sekka temperament kaldus ületun-gimistele. Kogumuljes aga kujunesid kontserdid meeldivateks oma ilmetuse ja seesmise jõu poolest. Neljandal kontserdil pakuti lühemaid töid Monjuszko'lt ja Ry-tel'ilt; solistina V. Vinogradova-Biek män-gis ladususega orkestri saatel Mozart'i klaverikontserdi (G-duur). Silmapaistva-maiks osaks programmis kujunes Berlioz'i „Fantastiline sümfoonia”, mida dirigent andis edasi õige jõulises kujundamises. Viiendal kontserdil tuli ettekandele Beet-

hoveni üheksas sümfonia, kus „Estonia” suurendatud orkestri kõrval astus üles EMO’ segakoor ja solistide astus täitsid M. Runge, N. Romanova, A. Visman ning K. Viitol. Teose läbiviimine puht orkestrilistes jagudes möödus küllaltki hääde tulemustega, kui arvestame tavalisi ettevalmistuse võimalusi. Neljanda osa juures aga tundus juba puudusi, mis kujunesid takistavaks ladususele ning hoogsusele. Ansambel ei olnud töötatud välja puhtama ilmeni, koor avaldas ennast karedamates jontes ja tasakaal üksuste vahel jäi kõikuvaiks. Tuli ette vastastikusi matmisi kõlajõuga. Et siin etendas mõõduandvat osa lühike viimistlemise aeg, on iseendast selge. Igatahes V. Bierdiajev saavutas selle, mida lubasid tuua esile tingimused.

Tallinna Koolinoorsoo Muusika Ühingu segakoor V. Nerepi juhatusel andis oma hooaja kontserdi, mis tänavu sattus kokku viienda aastapäevaga. Koori koosseis häälerühmade suuruse järgi ei ole päris tasakaalus. Juhatajale niisugusel puhul tekib pingutusi ühtluse hoidmisega. Kontserdikis oli tehtud hääd ettevalmistust ja kordaminek mitmeti näitas edu eelmiste aastate kõrval. Eeskava ülekaaluselisel koosnes eesti autorite tööddest, sisuline pool tõusis üle kergemast osast. Tõlgitsuselt Lüdig’i lauludes tuli ette vasturääkivusi, muus osas möödus ettekanne sobiva ilmega. Tuleb tähendada, et koor on suuteline andma häid varjundeid. Solistina astus üles Lya Adler, kes äratas tähelepanu ilmega ja oskustega; A. Rinne laulis samuti menulikalt.

Akadeemiline Meeskoor R. Ritsingu juhatusel esines kontsertmatka puhul ka Tallinnas. Umbes 50-liikmeline lauljate kogu näitis oma ülesandeid distsipliiniga ja näitas hindamist väärivaid suutmisi. Nagu teame, kuulub mainitud koorgi nende hulka, kus liikmete sagedane vahetumine sunnib ennast arvestama. Eeskavas anti häid laule; suurem osa programmist oli pühendatud eesti loominguale. Meeskoori kõrval esines veel korp. „Filiae Patriae” naiskoor, mida juhatab R. Kriisk. Lauljad avaldasid hoogu ning energilisust. Küll tulid ilmsiks mõned vasturääkivused ja ebakindlused, kuid avaldatud tegevus väärib hindavat märkimist.

„Esporo” segakoor V. Mändvere’ juhatusel andis kontserdi, kus laulmiseks kasutati esperanto keelt. Kooris on umbes 70 tegelast, materjalid näitavad üsna hääd valikut. Kõige tugevama rühmana tundusid aldid. Samast tuleb ka otsida koori vajumise põhjust. Eeskava polnud

just eriti raske; pakutud palade kaudu ilmutati üsna hoolikat tööd. Ettekanne kaldus suuremalt jaolt valjuma astme poole. See koor laseb oletada edenevat kujunemist. Solistina laulis kontserdil rea palasid H. Betlem, pakkudes meeleolulist ettekannet. Eeskava täiendasid V. Janson (viul) ja K. Soans (laul).

Rühm A. Abatti õpilasi andsid koos lauluõhtu. Esinenud 13 tegelase võimete kaudu tohime otsustada, et mainitud stuudio töötab eduga. Esinejate seas leidis õpilasi, kes seisavad arenemise keskteel, kuid ka neid, kelle kujunemine näitab juba kaugemat aset. Rida tegelasi ilmutasid sobivaid eeldusi lauljakutseks oma häälelise materjali poolest. Kavas pakuti soolo- ja ansamblitöid.

Üksikust solistidest esines kontserdiga noor leedu laulja S. Kelbauskas. Küllastaja oma arenemises seisab alles poolteel, mispärast küll osutus varajaseks iseseisev ülesastumine, liiati välisreis. Kontserdi kava polnud mitte halb, kuid ettekanne tehniliselt ja sisuliselt ei andnud välja mõõtu, mida tuleb kasutada vastaval puhul.

Klaverikunstnik H. Höpfel astus üles iseseisva kontserdiga. Kavas seisid kaaluks ja nõudlikud tööd. Bach’i anti stiililt rahuldava ilmega. Beethoven’i sonaat (op. 106) osutus ülesandeks, mis ei kujunenud just õnnelikuks edu mõttes. Chopin’i etüüdidki jätsid oma ilmelt soovida enam nõtkust ja iseloomu. Brahms’i variatsioonid teiste teoste seas võtsid ülekaalu kordamineku poolest.

Klaverikunstnik V. Riives andis järjekordse kontserdi, mille pikk eeskava sisaldas valitud numbreid vastavast (vanemast) toodangust. Sisulise külje kõrval seisib suuremas ülekaalus mängu tehniline pool. Seda osa ta eriti näitas Verdi-Liszt’i fantaasias oop. „Rigoletto”. Ilmelt kordaminekuga anti A. Lemba’ „Lüüriline moment”; Chopin’i sonaadist lubas rahulikumat kuulamist kolmas jagu; Beethoven’i sonaat oli üldjoontes üks vastuvõetavamaid töid; Bach’ist fuuga osutus üsna selgeks temaatilises käsitluses. Aga sisulisi vasturääkivusi juhtus kava kestvusel küllalt. Kontsertandis austame seda suurt energiat, millega ta tegutseb avaliku esinemise alal.

Noor organist H. Oberg esines oreliõhtuga Toomkirikus, näidates ennast arenenud tehnikaga ning hääd maitsega jõuna. Oma eeskava (Buxtehude, Bach, Franck, Kapp) ta täitis stiilselt, üsnuures avaldus temaatiliselt selgejooneline käsitlus ja tähelepandav värvimeel. H. Oberg’i üles-

austumisest jäi väga meeldiv mulje. Samal kontserdil esines lauluga H. Betlem, kes pakkus läbituntud tõlgitsemises rea numbreid vaimulikult alalt. Eesti autoritest seisis tähenduslikult kavas A. Kapp aariaga ning tokaadiga

Ed. Visnapuu.

Tartu. — Uueaastaga algava hooaja avas klaverikvartett oma esinemisega „Vanemuises” pühapäeval, 14. jaanuaril. Kvarteti koosseisu kuulusid L. Mittmann, F. Dyck, J. Pomeranc ja Bruno Luck, kes esitasid neljal klaveril hää tehnilise ja koosmängulise vilumusega töid nii jazzist kui ka klassikalisest muusikast. Samal päeval, s. o. pühapäeval, 14. jaanuaril, oli Uspenski kiriku laulukoori vaimulik kontsert Jaani kirikus A. Korovnikov'i juhatusel ja solistide N. Sura' (alt) ja E. Kiris'e (orel) kaastegevusel.

Tähelepanu väärivamaks kontserdikas osutus pimedade klaverikunstniku Imre Ungari esinemine „Vanemuises” reedel, 19. jaanuaril. Esinejal oli hää edu südamekult suhtuva rohkearvulise publiku ees.

Kolmapäeval, 24. jaanuaril esines „Vanemuises” Salme Kanni naiskoor, kes pakkus oma innuka esinemisega nauditava ja elamuslikku koorilaulu. Solistina esines Salme Kanni naiskoori kontserdil hää eduga Helmi Kann.

Therese Rei' külastusesinemised G. Verdi' ooperi „Traviata” etendustel „Vanemuises” pühapäeval, 28., ja teisipäeval, 30. jaanuaril, olid huvipakkuvaks vahelduseks hääid laulu hindavale publikule.

Kuu lõpetuseks kuulsime „Vanemuises” 29. jaanuaril noore temperamendika prantsuse viiulikunstniku Glette Frantzi kontserti, mis oli kokku meelitanud arvuks publiku, kes suhtus ettekandesse soojalt poolehoiuga ja vaimustusega. Kunstnikku saatis klaveril hää jälgivusega ja tähelepanelikkusega P. Lüdigi.

Reedel, 2. veebruaril, oli „Vanemuises” Tartu Ülikooli juures asuva „Lilli Suburgi Abiraha” toimkonna korraldusel kontsert-ball, mille muusikalises osas esinesid Akadeemiline Meeskoor R. Ritsingu juhatusel, korp. „Filiae Patriae” naiskoor ksv. R. Kriisk'i juhatusel, E.N.Ü.S. kaksikkvartett, R. Jõks (laul), K. Grünberg (tšello) ja O. Müürsepp (viul).

Heliloopa Miina Hermann'i 70 aasta sünnipäeva pidustuste seerias äratas suurimat tähelepanu reedel, 9. veebruaril, „Vanemuises” Tartu Helikunsti Seltsi, Vanemuise Muusikaosakonna ja Tartu

Meeslaulu Seltsi poolt korraldatud pidulik kontsert, kus olid tegevad korraldavate organisatsioonide laulukoorid Miina Hermann'i ja Eduard Tubina juhatusel. Solistidena esinesid juubelkontserdil: Rudolf Jõks (tenor), Veera Kõpp (sopran), Evald Laanenbek (tenor) ja Leonid Milk (klaver). Juubelipeo avasõna ütles hr. Herman Paris, kuna Miina Hermann'i eluloost kõneles inspektriiss prl. Salme Pruuden.

Kesknelalal, 14. veebruaril, oli „Vanemuises” vene üliõpilaste kontsert-ball, mille muusikaline osa väärrib mainimist.

Reedel, 16. veebruaril, toimus „Vanemuises” Tartu Kõrgema Muusikakooli õpilaskontsert, kus esinesid rahuldava edukusega A. Brosse, R. Jõksi, A. Mahotina' ja M. Slatkini klassi õpilased. Õpilaskontserdi kava sisaldas ka eesti helitöid, milline asjaolu viimasel ajal röömustaval viisil näib hoogu võtvat ja tõusuteed taotlevat.

Vaimse Kultuuri Päevade puhul korraldatavaist muusikaüritustest olgu nimetatud kuupäevalises järjekorras esimesena „Vanemuise” poolt oma ruumes peetud nürinat ja võõrastust tekitanud kontsert-ball, kus oli aukoht antud oma tegelaste („Vanemuise Muusikaosakonna segakoor E. Tubina juhatusel, solistid pr. L. Tubin, prl. H. Aren ja hr. H. Nau) keskel leedu lauljale Stefano Kelbauskas'ele, kes esitas võõraid laule kabareelikus, muusikaliselt ebasüdas ja viletsas interpretatsioonis. Esmaspäeval, 26. veebruaril oli „Vanemuises” Vaimse Kultuuri Päevade kavas eksisteeriv kooride kontsert, kus esinesid edukalt Tartu Üliõpilassegakoort E. Võrgu, Tartu Meeslaulu Seltsi koor E. Tubina ja ühendatud koorina Vanemuise Muusikaosakonna ja Üliõpilassegakoort E. Võrgu juhatusel. Solistina esines klaverikunstnik O. Roots, kes mängis meeldiva kõitvusega M. Saare ja H. Eller'i kompositsioone.

Vaimse Kultuuri Päevade edukamaks muusikaliseks ettevõtteks osutus teisipäeval, 27. veebruaril, Ülikooli Aulas Tartu Kõrgema Muusikakooli poolt korraldatud solistide kontsert, kus olid tegevad R. Jõks (tenor), L. Milk (klaver), E. Turgan (viul) ja O. Roots (klaverisaade). Solistide kontserdil kuulsime eeskujulikult ettekandes, A. Läte, M. Hermann'i, A. Lemba, J. Aaviku, M. Saare, H. Eller'i T. Vettiku, E. Tubina ja E. Oja' helitöid.

Tartu Kunstiklubi korraldusel kunstikool „Pallase” ruumes kolmapäeval, 28. veebruaril, toimunud Vaimse Kultuuri Päevade lõpuõhtu muusikaline osa pälvis

tähelepanu, kuna sääl esinesid külalistena Tallinna kunstnikest viuldaja H. Anton ja laulja A. Tamm ning Tartu solistidest pr. H. Kikerpilli (laul) ja hra V. Tilting (klaver).
R. Heliste.

Valga. — Käesoleva aasta esimesed kuud on suuremate muusikaliste avalduste poolest kehvapoolsed. Märkimisväärseks võiks kõige pealt mainida lauljanna pr. Aav-Loo' ja kohaliku pianisti hr. Tilting'u esinemist 6. jaan. s. a. „Sädeme” saalis. Mõlema kunstniku tunnustamisväärseid ettekanded leidsid publiku poolt sooja poolehoidu.

Järgnevalt võiks märkida orkestri ja kooride esinemisi isamaaliste tähtpäevade puhul korraldatud kiriklikel tänujumalateenistustil ja pidulikel aktusil, nagu Valga vabastamise 15. aastapäeva, Vabariigi 16. aastapäeva, Ülemjuhataja J. Laidoneri 50 a. ja Riigivanema k. t. K. Päts'i 60 a. sünnipäeva puhul. Mainitud pidulikel aktusil ja teenistustil esinesid Kaitsemaleva puhkpillide orkester R. Kivimäe juhatusel, Valga Kunsti Seltsi segakoor (pidulikul teenistusel Valga linna kirikus Valga vabastamise 15. aastapäeva puhul — ühendatud kirikukooriga Fr. Klement'i juhatusel) ja Valga Meestelaulu Seltsi meeskoor J. Liivaku juhatusel. Laidoner'i aktusel solistina esines tuntud Tartu tenor R. Jõks, kes oma ilusatämbrihile häälega kandis ette 5 eesti helimeistrite laulu, mis hingestunud ja nüanseeritud ettekande tõttu pääsivad täielikule mõjule ning leidsid sooja vastuvõttu. Üldse eeltäh. sündmuste puhul sooritatud esinemistel olid kavas pea eranditult eesti helitööd.

Võiks veel märkida Tartu „Vanemuise” tenori O. Lipu esinemist solistina „Sädemes” veebruari alul korraldatud politsei-ametnike peol. Klaveril saatis mõlemaid eelmainitud soliste pr. J. Viskar.

23. veebruaril „Sädeme” saalis korraldatud ühisgümnaasiumi aastapäeva peoõhtu kava muusikalisest osast tuleks märkida kooli keelpillide orkestri esinemist muusikaõpetaja J. Madisson'i juhatusel ning kooli kooride (laste- ja segakoori) ettekandeid lauluõpetaja prl. E. Kangru juhatusel. Eriti võiks veel mainida R. Schumann'i „Mustlaste elu” ettekannet, milline oli lavastatud muusikaliseks pildiks orkestri kaastegevusel ja sissepõimitud tantsudega, millised säadis pr. T. Kapper Tartust. Mainitud ettekandeid võib pidada kõigiti kordaläinuks. Vaheaja muusikat pakkus kooli puhkpillide orkester J. Madisson'i juhatusel.

25. veebruaril „Sädemes” Vaimse Kultuuri Päevade puhul korraldatud aktuse muusikalise osa täitsid Kaitsemaleva keel-

ja puhkpillide orkestrid R. Kivimäe juhatusel, Kunstiseltsi segakoor viie lauluga Fr. Klementi juhatusel, Meestelaulu Seltsi meeskoor abijuht V. Lume juhatusel kahe lauluga (koorijuht J. Liivak oli ise takistatud juhatast). Mainitud muusikalise osa kava koosnes eranditult eesti heliloojate töödest. Viimase võimaluseni täidetud saal võttis ettekanded soojalt vastu. Lühikese ülevaate eesti heliloomingust ja helikunsti arengust andis Fr. Klement.

F. K.

VÄLISMAA

Eesti muusika Čehhoslovakkias.

Eseseisev muusikainformatsiooni ajakiri „Hudebni' zpravodaj” (Muusika teateleht) nr. 2 23. veebruarist k. a. toob pikema artikli eesti muusika arengu üle Tallinnas čehhoslovakkia chargé d'affaires'i prof. Jaroslav Galia' sulest. Selles ülevaates kirjeldatakse eesti muusika ajalugu moodunud sajandi neljakümneandatest aastatest kuni praeguseni ning nimetatakse kõik tähtsamad komponistid.

Samas numbris on „Estonia” ooperijuht Raimund Kulli pilt ja saateartikleis tuuakse esile ta eesti kontserdi juhatamine Praaha raadios üheaegselt vabariigi aastapäeva pühitsemisega. Edasi öeldakse: „Ta esines raadios sümipaatselt. Ühe hoobiga ta saavutas Praaha raadio-orkestri poolehoidu. Oma demokraatliku ülesastumisega, välja paistva dirigendi vilumusega ja ekonomilise proovide kasutamisega võis ta orkestrit ergutada sümipaatia kõrgeima määrani. Tõestus selleks oli õhtune ettekanne.” Ja edasi: „Vaidlematu propaganda edu, ja eesti dirigendi ning eesti autorite tähtsust peab tunnustama.” Lõpuks toob leht märkuse, et tuttav čehhi komponist ja välismaa propagandist B. Leopold on koordineerinud eesti rahvaviisidel popurrii, mis väärikalt reastub ta kogus: „Rahvuste hääled” („Praaha”, „Tatra”, „Jugoslaavia helmed”, „Vene kaja”, „Vindobena”, „Hungaria”, „Panoonia” jne..) uhke tiitli „Linda” all. Initsiatiive selleks andis čehhi saatkonna ametnik Tallinnas Jindrich Schröder. Nii siis „Linda” ilmub „Edition Continental'i” väljaandel — Praaha XII, Vocolova 2 — ja levitatakse kogu maailmas, et tutvustada eesti viise.

Riia muusikakiri.

Esmalt mõtleme mõningatele isikutesse puutuvatele sündmustele, mis ootamatul kombel juhtusid Riias viimaseil nädalail. Traagilise surma läbi kisti meilt andekas,

noor pianist pr. Lilija Kalnin-Ozolin, kelle talendist oli loota veel palju ilusaid ande. Väga innukalt austati Janis Zallit, kes pühitses oma 50 a. sünnipäeva. Tähtis komponist ja muusikakriitik, kelle ilusad vokaalteosed elavad rahvas, sai kõigilt kihtidelt palju sõpruse tõendisi. Emil Meingailis, tähelepanuv komponist ja tubli muusikalise rahvaloomingu tundja, pühitses ustavas sõbraringis oma 60 a. sünnipäeva. Prof. Juhan Aaviku 50 a. sünnipäeva läti ajakirjandus oma artiklile kajastas põhjalikult ja väga südamliselt.

Üldiselt selles teadete ajajärgus eesti muusika leidis väga suurt tähelepanu, mis osalt oli ühenduses vabariigi aastapäevaga. Eriti mõjuv ja instruktiivne oli eesti sümfooniilise muusika õhtu, mida Raimund Kull juhatas Riia raadios. Seejuures toodi kuuldavale rida kaasageid iseloomulisi eesti muusika palasid, nagu J. Aavikult, A. Kapilt, A. Lemba'lt, H. Eller'ilt. Eesti Vabariigi aastapäeval tõi Riia raadio samuti ühe eesti kontserdikava.

Kodumaa kunstnike kontsertide hulgas teenib erilist tähelepanu õhtu, mis oli pühendatud Alfred Kalnin'i uusimaile kompositsioonidele. Komponisti, ooperisolisti proua Berzinska' ja härra Vasiljev'i kaastegevusel tulid ettekanade klaverikompositsioonid, mis on pärit autori viieaastasest ameerika-epohhist.

Sissejuhatuseks Alfred Kalnin andis ülevaate oma loomingust ja elamusist New-Yorgis. Tema uusimad kompositsioonid

näitavad lugupeetud meistri kaugemat arenemist. Tehnilistes vahendites, harmoonias, häälejuhtimises on ta kujunenud vabamaks, modernimaks. Hing aga, meeleolu on jäänud samaks, mida tunneme ja hindame endistes teostes. Laulude päale olgu juhitud eriti kontsertlauljate tähelepanu; nad leiaksid säält tänuilikke ülesandeid. — Rahvuskooper tõi d'Alberti „Madaliku“ uues lavastuses. Th. Reuters'i kätes oli muusikaline juhtimine, pääosades astusid üles proua M. Brechmann-Stengel, Adof Kaktin ja N. Vasiljev, seega hinnatud ansambl, nii et ooper oma uuel kujul võtab sisse erilise koha repertuaaris. Raadio tõi tähelepanuv uudise — ungarlase Dohnany' sümfoonia d-moll. J. Medin juhatas ungari moodsa muusika huvitavat näidet. Henri Marteau, parimini hinnatud kunstnik ja Balti riikide sõber, võis pühitseda 50 aasta kunstnikujuubelit; peene, suursuguse kunsti arvukad austajad tervitasid teda tormiliselt. Eriliselt ilusad olid kammermuusika õhtud, kus Marteau' tegutses kaasa, parimini, saadetuina prof. Schubert'i poolt. Noor, andekas dirigent Leonid Vigner püüab luua alust „Kodumaa sümfooniakontsetidega“. Väljendus jääb aga maha häält tahtest, kuna orkester kaugeltki pole veel koolitatud ja valitud olid liig komplitseeritud ülesanded. Peab töötama veel palju, enne kui kaob tõsiselt tunduv sümfooniilise muusika puudus Riias.

Bernhard Lamey.

Kaks tarvilist raamatut

Hilda Gleser.

Kultuuripäevadeks ilmumus K. K. Näitekunsti Sihtkapitali kirjastusel Hilda Gleser'i elukäiku ja loomingut käsitlev monograafia. On õieti pretensioonikas nimetada seda 56-leheküljelist raamatukest monograafiaks. Välismaa eeskujud ja paar luksuslikku kodumaist väljaannet (Konrad Mäest ja Jaan Wahtrast) on loonud meil teissuguse kujutelma kui annab see vihk. Kuid olgem õnnelikud, et suutsime anda sellegi tagasihoidliku raamatu varalähkunud lavakunstniku mälestuseks. Meie ei ole seni, näiteks, jõudnud anda vähimatki ulatuslikku ülevaadet Altermann'i, Tondu', Jungholz'i, Bachmann'i j. t. elust ning loomingust, rääkimata elavaist.

Hilda Gleser tegeles näitlejana, näitejuhina ja lavapedagoogina. Ja need kolm

ala tema tegevusest on leidnud asjatundlikku käsitlust eriautoreilt. On väga kahju, et lähemalt on jäänud valgustamata Gleser'i mitmeaastane töö lavastajana „Töölisteatriis“, kus tal töötamiseks olid vabamad käed kui „Estonias“ ja kus ta viljakamalt sai rakendada lavatöösse oma isikupärast rikkalikku talenti. Kuid see lünk ei olenenud monograafia väljaandjast, sest vastava ala koostajad jätsid lubatud töö tegemata.

Raamat on kirjutatud suure armastusega ja sügava pieteetiga Hilda Gleser'i vastu. Olen harva lugenud raamatut, mille sõnastamiseks on leitud nii leebaid, südamest tulevaid sõnu. Vähe sõnu, palju südamlislikku armastust hõngub ridade vahelt.

Monograafia on rikkalikult kaunistatud

hääde piltidega kriidipaberil. Hind on äärmiselt odav — ainult üks kroon. Puhastulu raamatust läheb Hilda Gleser'i monumendi püstitamise fondi, ja seepärast muretsevad kõik teatriõpilased ja teatrisõbrad omale selle raamatu. Sobivaim kink lähenevaiks kevadpühiks! E. R.

Deklamatsioonide kogu.

Hugo Laur'i ja Voldemar Vent'i toimetusel on ilmunud „Deklamatsioonide kogu“ I ja II. Raamatud sisaldavad sobivaid palu ilulugemisteks pidudel ja aktustel ning on koostatud meie nimekamate deklamaatorite poolt „proovitud“ paladest. Sinna on võetud luuletusi ja proosakatkeid Felix Moori, Hugo Lauri, Hilda Gleser'i, Albert Üksi, Erna Vilmer'i, Liina Rei-

man'i j. t. repertuaarist. Autoritena esinevad peaaegu kõik eesti luuletajad ja proosakirjanikud, samuti ka rida välismaiseid. Deklamatsioonide kogusse II on eriti koondatud sobiv materjal ettekandmiseks rahvuspühiks ja hõimupäeviks ning emadepäeviks.

Valik on tehtud kõigiti asjatundlikult ja maitsekalt. Ainult Lydia Koidula' mõned sentimentaalsed laulud langevad kuidagi üldisest raamist välja. Tänapäeva elutunnetus ja mentaliteet vajab oma tunnete väljendamiseks mehiseimat, jõurikkamat luulet.

Selliste deklamatsioonide kogude järgi on tuntud ammu vajadust, eriti õpetajate ja maa haridustegelaste poolt. Raamatud on ilmunud „Töökooli“ kirjastusel, hind 1.80 senti. E. R.

MITMESUGUST

ANNETUS TÜRNPÜ KAPITALI HÄÄKS

Tartu Peetri koguduse I pihtkonna meeskoor on anetanud oma möödunud aasta puhastulust 5% K. Tüرنpu' nimelise kapitali hääks, mille eest Lauljate Liidu juhatus kapitali valitsusena avaldab siinkohal oma sügavat tänu.

Lauljate Liidu juhtivate organite koosolekud.

Lauljate Liidu korraline volikogu koosolek peeti pühapäeval, 18. märtsil Tallinas Raekoja saalis. Volinikke oli koos 70. Koosolekut juhatas abiesimees K. Jürgenson.

Liidu 1933. a. tegevuse ja rahalise läbikäigu aruanne võeti vastu pikemate vaie-lusteta. Aruanne, mis sisaldab Liidu korralised, samuti loterii ja X üldlaulupeo tulud-kulud, näitab kulusid kr. 17.459.33 ja tulusid kr. 40.311.17. Peatudes laulupeo juures, kasutati juhust väljendada tähelepanekuist saadud muljeid selle korraldusest, märkides üksikuid ilmsiks tulnud puudusi, mis aga varem Liidu teistes organites on olnud põhjalikumalt kaalumisel. Üldiselt ilmnes ka volikogus, et üldlaulupeod oma kohustustega tegelasile kujunevad võrdlemisi väsitavaiks, mispärast edaspidi tuleks vähendada pingutusi.

Edasi peatuti K. Tüرنpu' nim. auhinna kapitali juures, mille puhul märgiti, et kapitali protsentidest moodustatud auhinda on määratud lauludele, millised ei ole ri-

kastanud meie populaarset repertuaari. Sellele vastati juhatusliikmete poolt, et populaarse, laiemale hulkade repertuaari soetamiseks on meil mitmeid väljaandeid ja korraldamisel perioodiline võistlus, Tüرنpu' auhind aga peab jääma meie koorilaulu tippsaavutuste tunnustamiseks, vaatamata sellele, kas meie keskmise tasemega kooridele need laulud nii tehniliselt kui mõistetavuselt on kättesaadavad. Tüرنpu' auhind tahab hinnata neid laule, millised tähistavad meie muusikakultuuri edu.

Ühinedes üldiselt selle seisukohaga, volikogu tegi juhatusele kohustuslikuks tuua ära Tüرنpu' auhinna premeeritud laul „Muusikalehes“.

Ka puudutati „Muusikalehe“ küsimust, märkides, et see lauljaskonna häälekandja viimase aasta jooksul sisuliselt on muutunud lauljaskonnale lähedamaks ja pandi koorjuhtidele südamele, kanda suuremat hoolt „Muusikalehe“ leviku eest oma kooris.

Liidu 1934. a. eelarve, milline tasakaalus kr. 20.800.—, võeti vastu pikemate vaie-lusteta. Eelarves erakordse uue väljaminekuna figureerib ettekandetasu Autorikaitse Ühingule. Kuna volikogus ja nõukogus korduvalt on toonitatud, et üksikutel seitsidel ettekandetasu maksmine Autorikaitse Ühingule on ülejõu käiv (viimase kokkuleppe kohaselt maaseltsidel oleks tulnud tasuta aastast 2 krooni), mistõttu paistis olevat mõttetu esitada volikogule liidu põhikirja paranduse ettepanekut, mis oleks

kohustanud seltse tasuma ettekandetasu, siis nõukogu otsustas võtta liidu kanda ettekandetasu kõigi oma liikmete-seltside eest. Tasumaksime lähema korra asjus volitati Autorikaitse Ühinguga leppima kokku liidu juhatast.

Liidu liikmemaks jäeti endiselt 15 senti igalt tegelaselt aastas ja selle tasumise tähtjaks 1. juuli.

Uue põhikirja alusel kuulub liidu nõukogust igal aastal uuendamisele $\frac{1}{3}$. Käesoleval aastal langes liisu läbi nõukogust välja 5 liiget: A. Tamm, A. Loorits, J. Biaubrick, R. Övel ja A. Tõnisson. Kuna mõnede volinikkude poolt avaldati arvamist, et Autorikaitse Ühing ja Lauljate Liit on sedavõrd erihuvilised asutised, et neis mõlemas samade tegelaste ühtaegne töötamine ei ole mõeldav, siis astusid nõukogust tagasi Autorikaitse Ühingu liikmed E. Aav, ja V. Nerep. Valimistel said tagasi nõukokku V. Nerep, R. Övel, E. Aav, A. Loorits ja A. Tamm, kuna uutena valiti H. Malm ja K. Tuvi.

Revisjonikomisjoni valiti: T. Teder, K. Koljo ja J. Prüggi.

Pääle volikogu koosolekut pidas oma koosoleku nõukogu. Uuesti koopteeriti liisu läbi välja langenud koopteeritud liige A. Oinas. Uude juhatusse valiti: prof. J. Aavik, A. Oinas, K. Jürgenson, N. Metslov, M. Ruubel, E. Ruber, V. Nerep ja R. Övel.

Nõukogu koosolekule järgnenud juhatus koosolekul jaotati ametid järgmiselt: esimees — prof. J. Aavik, abiesimehed — A. Oinas ja K. Jürgenson, sekretär — N. Metslov, laekahoidja — M. Ruubel, ametita juhatusliikmed — E. Ruber, V. Nerep ja R. Övel.

Samal päeval peeti veel Liidu Meeskooride Sektsiooni esinduskogu koosolekut, kus arutati eeloleval suvel Pärnus peetava meeskooride laulupäeva küsimusi ja valiti sektsiooni uus juhatus: J. Reinthal, G. Ernesaks, G. Pinding, A. Tamm, J. Sutt ja A. Loorits. „Muusikalehe” meeskooride nurga uueks toimetajaks valiti A. Loorits.

Lauljate Liidu 1934. a. tegevuskavast.

Lauljate Liidu tähtsamaks ülesandeks on uute koorilaulude kirjastamine, millist tegevust liit jätkab ka 1934. a. Uudisena sel alal on nähtud ette perioodilised laulude võistlused, millised peavad andma uut repertuaari nii maakooridele kui laulupäevadele ja millistest koostatud valik annaks 1938. a. peetava XI üldlaulupeo repertuaari uuema osa. Võistlusil tuleks väljaandmisele kuni kümme auhinda, kogusummas igal aastal Kr. 500.—.

Uute laulude kirjastamiseks kasutab Lauljate Liit seniseid väljaandeid „Rahvakoores” ja „Eesti laulu”. Pääle koorilaulude jätkub ka puhkpillikoori helitööde kirjastamine. Siin uudisena tuleb kirjastamisele pillikoole Noodiliteratuuri kõrval Lauljate Liit käesoleval aastal kirjastab esimese sõnalise suurteose: J. Zeigeri „Rahvaviiside monograafia”, millise levitamiseks korraldati ettetellimine ja mis andis üle ootuste häid tulemusi. Teostest on praegu üle poole trükitud ja ilmub maikuus.

Koorijuhtide oskusliku taseme arendamiseks on nähtud ette koorijuhtide kursus, mille korraldamise lähemad üksikasjad on praegu väljatöötamisel.

„Muusikalehe” väljaandmine toimub endises suunas ja tingimustes.

Koorijuhtide kursused.

Lauljate Liidu käesoleva aasta tegevuskavas on nähtud ette kursused koorijuhtide ettevalmistamiseks. Kuna ka Õpetajate Liidu laulmise õppekorralduse toimikond kavatseb korraldada muusikakursusi muusikaõpetajaile, ja mõlemal kursusel enamus õppeainest satuvad ühte, siis on otsustatud põhimõtteliselt soovitavaks tunnustada mõlemad kursused korraldada koos. Millises ulatuses ja kus kursused korraldatakse, see selgub lähemal ajal. Et saada asja kohta täit selgust, korraldatakse asjaosaliste keskel ankeet.

Tartumaa ja Pärnumaa laulupidude eeltööd.

Teatavasti korraldatakse 1935. a. suvel maakondlised laulupeod Tartus ja Pärnus. Mõlemate laulupidude korraldamiseks on vastavad liidu osakonnad juba alustanud tööd. On koostatud pääjoontes ühine laulude kava ja otsustatud trükkida mõlema laulupeo tarvis noot koos, nagu see leidis aset 1931. a. Virumaa ja Viljandimaa laulupidude puhul. Noodi kirjastamist paluti toimetada Lauljate Liidu juhatast. Kuna aga laulupidude kavades leidub rohkesti laule, millised kuuluvad ettekandetasu alla, siis liidu juhatus ei ole enne kirjastamise asjus saanud võtta seisukohata, kui lõpulikult on lahendatud Autorikaitse Ühinguga ettekandetasu küsimus.

Võru-Valga-Petseri laulupäev

peetakse eeloleval suvel 1. juulil, ühenduses Võru linna 150 a. juubeliga. Tegelaseni on registreeritud üle 2000. üldjuhti-

deks on kohalikud muusikategelased: segakoor juhatavad J. Saarniit ja K. Tuvi-ke, meeskoore K. Pütsep ja puhkpilli-koore Ed. Tamm.

Laulupeo muusikalised eeltööd on alga-nud, pääle üldjuhtide käivad koore inst-ruerimas veel 3 instruktorit.

Laulupäevi eeloleval suvel.

Lauljate Liidu juhatus otsustas anda loa laulupäevade korraldamiseks — Räpina Haridusseltsile 21. mail s. a. Räpinas ja Pala Laulu-Mängu Seltsile tema 30-a. tegevuse ja seltside maja 25. a. juubelite puhul Kodaveres 23. juunil s. a.

„Raudam“ läheb kontsertreisule.

Raudteelaste Kultuurühingu „Raudami“ segakoor K. Leinus'e juhatusel sõidab üles-tõusmise pühil kontsertreisule Lõuna-Ees-tisse. Esimesel pühil esinetakse Petseris, teisel pühil Antslas ja Valgas, ja 3. april-il arvatavasti Tartus. Enne ringreisule sõitu koor esineb suurel reedel kell 8 õh-tul Toomkirikus vaimuliku kontserdiga. Solistina sõidab kaasa Paul Pressnikov.

ÜENÜ Palmse osk. segakoor 10 aastane.

25. märtsil s. a. pühitseb ÜENÜ Palmse osk. segakoor oma 10-a. tegevuse juubelit. Tähendatud päev töötab kujuneda Palmse laulurahvale üheks kaunimaks, kuna osa võtma on palutud ka kõiki endiseid koori-liikmeid ning Lauljate Liidu ja ümbruse kooride esindajaid.

Juubelikontserdi kava koosneb eesti au-torite tööddest; ülesastumine toimub Palmse postijaama ruumes.

Hiljem järgneb samas koosviibimine peo-lauas.

Tartu akadeemiliste kooride ringreis.

Akadeemiline Meeskoor, korp. „Filiae Patriae“ naiskoor ja Akadeemiline Segakoor korraldasid kontsertringreisu kodu-maal. Akadeemiline Meeskoor ja korp. „Filiae Patriae“ naiskoor külastasid koos Tallinnat, Tapat ja Rakveret.

Kõige menukamaks kujunes kooride esi-nemine Tallinnas, kus „Estonia“ kontsert-saal rahvast oli peaaegu täidetud. Aka-deemilised koorid tegid külaskäigu ka Riigivanemale Kadrioru lossi, kus viibiti lige-male ¼ tundi.

Akadeemilist meeskoori juhatas R. Rit-sing, kuna korp. „Filiae Patriae“ naiskoori juhatas ksv. R. Kriisk.

Samal ajal korraldas kontsertringreisu Akadeemiline segakoor Lõuna-Eestis, esi-nedes Võrus ja Tsirgulinna. Solistina esines A. Niitof, kuna koori juhatas E. Võrk.

Akadeemiline Helikunstnike Selts

pidas oma pääkoosolekut 11. märtsil. Ju-hatusse valiti A. Kapp, J. Aavik, S. Paul-sen, A. Vedro ja R. Päts. Eelarvesse võeti summad aastaraamatu väljaandmi-seks ja uute helitööde võistluseks. Koos-olek oli elav, avaldati palju mõtteid tege-vuse avardamise suunas.

Loeng pillimuusikast algkoolis.

Viimasel ajal omistatakse järjest roh-kem tähelepanu pillimuusika arendamisele algkoolides. Mitmes Tallinna ja teiste linnade algkoolides on organiseeritud õpi-lastete orkestrid, milliseist mõned isegi on esinenud avalikult. Kuna algkoolide muu-sikaõpetajate hulgas tuntakse elavat huvi selle ala vastu, siis Eesti Õpetajate Liidu laulmise õppekorralduse toimkond koos Tallinna koolivalitsusega ja noorkotkaste juhatusega korraldab kesknädalal, 28. märtsil, Tallinnas, Raua tänaval, 21. alg-koolis kell 10 hommiku loengu selle tee-mi üle. Kõneleb Pärnu muusikaõpetaja H. Meri, kes on katsetanud pikemat aega algkoolis orkestriga mitmesuguses koos-seisus ja ise on valmistanud õpilastele nii käsitamiseks kui õppimiseks jõukohaseid pille. Loengut illustreerivad ettekanded õpilasorkestrilt.

Kirikumuusika Sekretäriaadi teateid.

Viimasel ajal on korduvalt Kirikumuu-sika Sekretäriaadi poole pöördud järelpä-rimistega vaimulike laulude as-jus meeskooridele.

Senini pole K.-m. Sekretäriaat sellel alal suutnud teha midagi nimetamise värsset, sest eeskätt oli just vaja hoolitseda vai-muliku lauluvara eest meie rohkearvulistele segakooridele, päämiselt kiriku-kooridele.

Kirikukoori vihud III, IV, VI, VII, VIII, X, XI ja XII, millised sekretäriaat oma kolmeaastase tegevuse vältel on andnud välja, pakuvad õige mitmekesist ja hääd lauluvara segakooridele ja oleks — kui nõnda tohib öelda — suurem puudus, vä-hemalt esialgu, kõrvaldatud. Nüüd võiks siis ka juba mõtlema hakata meeskoori-dele.

Sekretäriaadil oleks kavatsus anda välja Kirikukoor XIII — Vaimulikud laulud meeskoorile.

See vihik sisaldaks 15—20 laulu (Bach, Beethoven, Bortnianski, Nägeli, Schubert, Kappel, Türrpu j. t.) ja mõned koraalid.

Kuna aga K.-m. Sekretäriaadil puuduvad andmed meeskooride kohta, kes on huvitatud vaimulikust laulust, siis on kaunis raske asuda selle vihu väljaandmisele; sellepärast oleks esialgu vähemalt umbkaudugi vaja teada, kui suureks võiks kujuneda nõudmine meeskooride vihu järgi.

K.-m. Sekretäriaadil oleks väga tänulik, kui meeskoorid teataks sekretäriaadile lähemal ajal oma arvamisi ja ka umbkaudse tellitavate vihikude arvu, et ligikaudugi arvata välja, kui palju neid tuleks trükkida.

Vihuhinnaks — oleneb eks. arvust — tuleb 25—35 senti.

Teatada palutakse Kirikumuusika Sekretäriaadile Tallinnas, Kiriku tn. 8.

Laulupeo ankeetlehed läksid läbitöötamisele.

Juubelilaulupeo tegelaste muljetest ja tähelepanekuist ülevaate saamiseks korraldas Lauljate Liit ankeedi laulupeost osavõtnud kooride ja koorijuhtide vahel. Mitmekordsele meeletuletlusele vaatamata saabus täidetud ankeetlehti tagasi vaid veidi üle 50%. Tagasi tulnud ankeetlehed anti Riigi Statistika Keskbüroo korraldusse, kus need töötatakse läbi ja tulemuste põhjal koostatakse ülevaade meie juubelilaulupeost ning selleaegsest kooride tegevusest.

Prof. J. Aavikut opereeriti.

Märtsikuu keskel haigestus prof. J. Aavik äkki pimesoole põletikku. Haigus oli sedavõrd äge, et tuli jalamaid teostada operatsioon. See, viimasel hetkel teostatuna, õnnestus hästi ja haige on paranemisel. Siiski nõuab temalt haigus mõneks ajaks veel voodisse jäämist.

Raskusi Tartu kontsertidel.

Saali üür „Vanemuises“ neelab tulud.

Kujukaks näiteks sellest, kuidas kõik kõrvalseisjad kooride kontsertidelt tulusid tahavad lõigata ja korraldajatele enestele vaid tühjad näpud jäävad, on olukord Tartus. Siin töötab küll mõnikümmend laulukoori, kuid pea kõik n. ö. allüürniku seisus-

korras. Ja kuna kontsertsaalide suhtes Tartus valitseb karjuv korterikriis, siis allüürnikelt võetakse päris hingehinda.

Viimasel ajal oieti on „Vanemuine“ ainukene suurem saal, kus kontserte saab korraldada. Kõik teised suuremad saalid on kinni kas kinode all, või muuks otstarbeks ja mõnda, näiteks, muidu väga sobivat ülikooli aulat, ei anta üldse kasutada muile, kui vaid üliõpilaskooridele. „Vanemuine“ aga, tundes enese niiviisi olevat monopolisti seisukorras, oskab alles kasutada juhus: nii kuulmata, kui see ka ei ole, kuid saali üür kontsertidelt on „Vanemuises“ 200—250 krooni öhtu päält (võrdluseks olgu öeldud, et „Estonia“ kontsertsaal tuleb 2—3 korda odavam). Loomulikult teesuguse kõrge üüri juures ei jää kooridele enestele enam midagi järele, sest muid kulusid on ju ka veel.

Nähtavasti viiakse asi Tartus nii kaugele, et eesti kontserte ollakse sunnitud edaspidi korraldama Saksa teatri saalis, mis päälegi akustiliselt osutub palju paremaks.

Eesti helikunstnike edu Ameerikas.

Teatavasti viibivad praegu Ameerikas, New-Yorgis kaks meie tunnustatumat helikunstnikku, pianist V. Padva ja kontrabassist L. Juht.

Sügisel korraldatud klaverikunstnike võistlusel V. Padva on saavutanud esikoha. Võistlusest võttis osa 150 helikunstnikku. Võistluste korraldajad on andnud nüüd võimaluse V. Padva'le esineda iseseisva kontserdiga, milline korraldati New-Yorgis „Chalif Hallis“. Kontsert on õnnestunud hästi. Ameerika ajakirjandus on avaldanud kiitvaid arvustusi V. Padva' kohta, kõrvutades teda ilmakuulsate klaverivirtuoosidega.

L. Juht, kes teatavasti järgnes V. Padva'le Ameerikasse alles hiljuti, on seni esinenud asjatundjate kitsamates ringides ja saavutanud sääl suurt edu.

Hiljuti korraldasid mõlemad kunstnikud raadios esinemise, kus kandsid ette eesti helitöid.

Sibeliuse „Finlandia“ rahvusvahelist arusaamatust tekitamas.

Londoni soomlaste ringkonnis on tekitanud väga kiusliku mulje Greta Garbo' uus suurfilm „Kristina kuninganna“, mida esitatakse Londoni Empire-teatris. Nimelt teatri kapellmeister Sandy MacPherson toob filmi sissejuhatusena muusikakava, millesse kuulub Griegi „Anitra tants“ ja Sibeliuse „Finlandia“. Filmi tekstis öel-

dakse, et Sibelius on rootsi komponist. Soome saadik Londonis on astunud vastavaid samme asjatundmatusest tekkinud arusaamatuste kõrvaldamiseks. — Ka Londoni rootslased on väga üllatunud, mispärast sellele, sisult täiesti rootsipärasele filmile on valitud saateks norra ja soome muusika, mitte aga raasukestki rootsi oma.

Eesti muusikaajaloost

„refereerib” „Revue Musicale Belge'sis” Héléne Ottmann E. Arro' „Eesti muusika ajaloo” najal:

„Niikaua kui Eesti püsis Vene ülemvallsuse all, ei olnud tal mingit muusikakultuuri ega mingit muusikat, päälle kirikumuusika ja koorilaulu. Tema heliloojad (Martin Wilberg, Hörschelmann, Körber, Janssen ning Jakobson nimetatakse muude seas) kas tulid Saksast või olid saksa päritoluga. K. A. Hermann, kõige huvitavam neist, oli talupoeg, kes õppis Peterburgi konservatooriumis Rubinstein'i juhatusel. Tema mõju ei olnud kaugeltki mitte õnnetoov, sest ta kirjutas hulga odavat rahvapärast muusikat ja takistas seega oma kaasmaalaste muusikameele arene-

mist. Vaid nüüdsel ajal Eesti hakkab iseennast muusika suhtes avastama.” („Musical Times'i” järgi).

„Muusikalehe” lugejad ei vaja kommentaare sellele vildakale belgia informatsioonile. Loodame, et eesti muusika tutvustamine välismaal ei piirdu mõne saksakeelse kirjatöö avaldamisega, vaid et hakatakse järjekindlalt korraldama häid kontserte eesti helitöist ühenduses vastavate loengutega, ja et ka eesti noodikirjandust häätahtliku erapooletusega tutvustatakse vastavate välismaa ajakirjade kaudu. Meil on ju ometi mõndagi, mida näidata. Kontsertidega on hää alguse teinud Raimund Kull. Vivant sequentes.” Hi. S.

Õiendus.

„Muusikalehes” nr. 2 s. a. tõime teate koorilaulmise õppekorralduse toimkonna tegevusest, märkides ka tähendatud toimkonda kuuluvate muusikaõpetajate nimesid. Õienduseks teatame, et tähendatud muusikaõpetajad võtsid osa kõnesolevast koosolekust, kuna pääle nende toimkonda kuulub veel teisi muusikaõpetajaid.

NALI NALJAKS

Need pisiasjad!

Lipsude poolest kõige rikkam meie inimeste seas on vist küll üks muusikategelane. Tihti võib kohata teda seltskonda tulles temale omase sõbraliku naeratusena ja — ilma lipsuta! Krae on kaelas, kuub on seljas, saapadki jalas, aga lipsu ei ole ees! Mis sääl jääb muud üle, kui peab ruttama lähemasse pudupoodi ja ostma uue „kaelaehete” — jälle uue lipsu, või mõnel paremal juhtumil laenama selle teatri garderoobist. Ise arvab, et ega inemene suuda võidelda loodusejõudude vastu.

*

Kui Vedro' „Kaupo” esietenduse lõpul puhkes ovatsioonitorm ja autorit nõuti lavale, siis ta sinna lõpuks ka tuli, tänama soojade auavalduste eest, õnnelik, naerata, meeldiv oma lihtsuses.

Ja all saalis ohkas kergendatult keegi tema lähemaist sõpradest.

Kui temalt päriti ohkamise põhjust, selletas ta:

„Kui hakati karjuma autori järgi, tekkis mul kuri kahtlus, kas Vedro viimati ei ole unustanud rattasõitu püksilõksud säärtel ümber! Aga ei olnud midagi seesugust, kõik oli tip-top!”

*

„Kapi metsateel”.

Milline meie soololauludest on kõige populaarsem?

Vist küll A. Kapi „Metsateel”, — mida on lauldud ja imeteldud sadu kordi. Huvitav on see, et millegipärast selle laulu puhul nimetatakse ka tema autorit, — öeldakse ikka: — „laulis Kapi „Metsateel”. Ei ole siis midagi imestuda, kui kusagile noodiärisse kord tulnud noormees ja küsinud:

„Kas teil on seda Mart Saare laulu: „Kapi metsateel”?

Materjalide kasutamine allikat nimetamata on keelatud.

PÄÄTOIMETAJA
JUHAN AAVIK

Tegev ja vastutav toimetaja
EDUARD VISNAPUU

Toimetuse kolleegium: R. RITSING
A. ÜKSIP, E. REINING ja H. MALM

Väljaandja *Eesti Lauljate Liit*, Tallinna, Lai 7, telefon 431-82

A-S. „Ühiselu“ trükk, Tallinn, Pikk 42. 1934

Koorijuhtidele!

Ilmus brošüürituna

Juhan Aavik

„Meie Laul“

Kogu rahvalikke
segakoore

(varem ilmunud annete kaupa)

Hind 80 senti.

Saadaval

Lauljate Liidu büroos

Tallinn, Lai 7.

Hinnaalandus

Lauljate Liidu liikmeile!

A. VEDRO

„Hümn“

(H. Visnapuu: „Kodumaa laul“.)

Segakoorile ja kahehäälnelise klaveri
saatel ühes andes.

HIND

30 snt, Lauljate Liidu liikmeile 15 snt.

P. PRESSNIKOFF

Kontsert, saade, tun-
nid, klaver ja orel.
Tallinnas ja väljaspool.

Tallinn, Niine 9-a krt. 7.

Kõnet. 10-11 ja 6-7.

AUGUST PERMANN

O-ü „Esto-Muusika“ ja Tallinna
Konservatooriumi klaverimeister
ja -häälestaja.

Tallinn, Vambola tän. 8-15, telef. 453-26

NIINA MURRIK-POLONSKY

klaveristuudio

Tallinn, Tõnismägi 7. Tel. 449-58.

Kõnetunnid 9-10 ja 4-6.

Ilmus meeskooridele!

J. AAVIK

„Kuus meeskoorilaulu“

annete kaupa

I anne: „Minu kodu“

„Laske lipud lehvineda“

Hind 30 senti, Lauljate Liidu
liikmeile 25 senti.

II anne: „Noorte laul“

Hind 12 senti, Lauljate Liidu
liikmeile 10 senti.

III anne: „Esimene kõnnak“

„Millal?“

„Kiigu, kiigu kindad kätte“

Hind 24 senti, Lauljate Liidu
liikmeile 20 senti.

Saadaval

Lauljate Liidu büroos

Tallinn, Lai tän. 7.

Ilmus trükist:

GUSTAV ERNESAKS

„SOOLOLAULE”

1. Hulkur	Kr. 1.—
2. Häpardunud rannal	” 0.80
3. Üle vabanenud vete	” 1.30
4. Kellele	” 0.60
5. All valgete kaskede	” 0.80
6. Pää kohal toomeke	” 0.80

PÄÄLADU JA
ÜKSIKMÜÜK

E. Lauljate Liidus

Tallinn, Lai 7.

UUDIS!

UUDIS!

MART SAAR'e

segakoorid annete kaupa

I anne: „Lindude laul“	16 senti
II „ „Latse hällütamise laul“	16 „
III „ „Ärge naerge neidusida“	16 „
IV „ „Miks sa nutad, tammekene“	32 „
V „ „Sie om leelo liinast tuodu“	32 „
VI/VII „ „Köver kuuseke“	} 48 „
„Läksin kõrtsi aega viitma“	

Saadaval Lauljate Liidust,

TALLINN, LAI 7.